

Número 50, març de 2026

Docència

Anàlisi, reflexió i debat sobre educació

L'educació en temps de reacció

Número 50
Desembre de 2025
Any XLVI - segona època

IISN: 2938-382X Versió impresa
IISN: 2938-3838 Versió digital
Dipòsit Legal: L-274-1996
Barcelona (08013)
C/ València 524, escala A, entresol 4a
Telèfon **93 302 76 06**
politicaeducativa@sindicat.net
<https://www.sindicat.net/p/docencies/>

CONSELL DE REDACCIÓ:

Xavier Diez	Mir Roy
Imma Gandia	Ramon Roy
Marc Martínez	Marina Ruiz
Andreu Mumbrú	Sira Ruiz
Glòria Polls	Iolanda Segura

COL·LABORACIONS:

Marc Martínez	Marina Sopena
Xavier Diez	Kemal Inal
Marina Ruiz	Mar Subirats Barrera
Sira Ruiz Nogales	Miquel Ramos
Katy Pallàs	Ani Pérez Rueda
Anna Viader Cerdà	Patricia Morales
María José Pérez	Mar Hurtado

COORDINACIÓ EDITORIAL

Xavier Diez
Marina Ruiz

DISSENY I MAQUETACIÓ

Rubén Sáez

TRADUCCIÓ

Xavier Diez

CORRECCIÓ LINGÜÍSTICA

Alba Ferran
Marina Garcia de Mateos
Coia Sans

USTEC·STEs
IAC

www.facebook.com/groups/ustecstes/

[@USTECSTEs](https://twitter.com/USTECSTEs)

[@USTECSTEs](https://www.instagram.com/USTECSTEs)

[@USTECcat](https://t.me/USTECcat)

t.me/ustec

L'educació en temps de reacció

En els darrers anys, i molt especialment entre les noves generacions, es percep com determinats valors reaccionaris es van obrint pas. Això és perceptible tant a les aules com a les sales dels claustres, quan dues dècades de jerarquització i polítiques neoliberals han anat desmantellant la democràcia als centres i la nova gestió pública ha burocratitzat els centres i desposseït de poder el personal educatiu. Malgrat que aquest era un corrent de fons que es podia intuir, els canvis polítics dels darrers anys permeten intuir una tectònica de plaques ideològiques que estan reconfigurant els valors i el llenguatge, i que s'expressa en moviments i partits cada vegada més desinhibidament reaccionaris.

El consell de redacció proposem abordar en profunditat la qüestió des de la perspectiva de les causes, els mecanismes, les formes i les conseqüències en l'àmbit educatiu, amb una perspectiva pròpia i internacional, per fer les preguntes que fa anys ens hauríem d'haver formulat i contestar aquesta crisi moral amb respostes d'acord amb els principis ètics i polítics que sempre ens han caracteritzat.

- 2 Editorial:**
L'educació en temps de reacció
- 4 L'extrema dreta a la nostra societat**
Per Marc Martínez
- 6 El professorat en temps reaccionaris**
Per Xavier Diez
- 10 Backlash: de la reacció antifeminista a l'apoderament feminista des de l'educació**
Per Sira Ruiz Nogales
- 16 Una dècada d'onada reaccionària contra l'educació en perspectiva LGTBIQ+**
Per Katy Pallàs
- 20 Reaccionarisme i la seva perspectiva feminista i LGTBIQ+ des de les aules**
Per Anna Viader Cerdà i María José Pérez Francés
- 23 Hongria: la llei de la venjança**
Per Marina Sopena
- 26 El declivi del dret a l'educació a Turquia sota l'AKP**
Per Kemal Inal
- 31 El nostre silenci és complicitat**
Per Mar Subirats Barrera
- 34 El jovent davant l'onada reaccionària**
Per Miquel Ramos
- 39 Els comunistes enfront de la reacció i la fallida reformista**
Per Ani Pérez Rueda
- 43 Escola inclusiva o exclusiva? Una qüestió urgent i de país**
Per Patricia Morales Bernard
- 47 Xarxes socials, el miratge de la informació i el parany de la polarització**
Per Mar Hurtado

L'educació en temps de reacció

Des d'USTEC·STEs (IAC), lluny de tancar-nos en el corporativisme professional que caracteritza altres organitzacions sindicals, sempre hem volgut incidir en tots els aspectes referents a les polítiques educatives que regeixen i interpel·len la totalitat d'agents que componen la comunitat educativa. Reivindiquem la defensa d'un sistema educatiu públic i de qualitat com la via per assolir una societat més justa. És per aquest motiu que, des de la nostra creació, el sindicat USTEC·STEs (IAC) hem intervingut activament tant en la defensa dels drets i condicions laborals dels professionals de l'educació com en la millora de la qualitat del sistema educatiu públic de Catalunya. Lluitem en contra de

la segregació escolar, els concerts i l'infr finançament que pateix. Entenem la tasca educativa com una extensió més de la persona i no exclusivament com una professió.

Ens trobem immersos en l'època del capitalisme financer global, en un sistema que necessita les crisis per continuar reproduint-se i experimentem a Europa i a escala global una onada reaccionària que accentua les polítiques neoliberals. Aquestes mesures han empitjorat la vida quotidiana de la majoria social i han accentuat el malestar, fet que ha permès augmentar les opcions d'extrema dreta i ha ressuscitat el fantasma de la intolerància, la repressió i el totalitarisme.

L'estratègia d'aquestes formacions polítiques, coneguda com a Internacional Reaccionària, és la disputa del relat a les esquerres i al progressisme, així com l'intent d'acumular la indignació popular davant les lògiques de reproducció de l'explotació, dominació, marginació social i acarnissament cap a les minories. Aquesta estratègia política consisteix a polaritzar la societat amb qüestions que la divideixen per tal de proposar una agenda tradicionalista, conservadora i religiosa des del negacionisme i revisionisme històric, i utilitza les xarxes socials i fa ús de la postveritat i de les falses notícies com a modus operandi.

Les polítiques educatives estan en el centre de la seva acció política, amb una clara voluntat de reinstaurar un sistema educatiu segregat i a l'abast només d'una part de la població. El catastrofisme actual i la idealització i nostàlgia del passat; la desqualificació i la caricaturització de les propostes alternatives i transformadores; la segregació de l'alumnat; el rebuig a la inclusió; la meritocràcia falsa com a única i veritable forma d'ascens social que justifica les desigualtats; el reduccionisme pedagògic que menysté qualsevol opció que no provinguí dels seus plantejaments; etc., són alguns elements que avui estan en el debat educatiu. Debats que es multipliquen a les xarxes socials i que representen una involució i una amenaça a la concepció d'una educació pública al servei de l'emancipació social, l'equitat i la cohesió social.

L'educació és un pilar fonamental per combatre desigualtats en oferir una finestra d'oportunitat a tota la població independentment del seu origen socioeconòmic i procedència. El gir cap a una dreta conservadora en gran part dels països occidentals i la promoció de polítiques educatives neoliberals potencien l'ensenyament privat i elitista per davant d'un sistema públic de qualitat i igualitari. S'ha de consolidar l'educació com a element clau mitjançant el qual transmetre els valors propis de l'educació que sempre hem defensat USTEC·STEs (IAC): una educació pública, laica, inclusiva, feminista, transformadora i en català.

L'extrema dreta a la nostra societat

Per Marc Martínez

Professor de llengua i literatura, delegat d'USTEC·STEs (IAC) a Terres de l'Ebre i coordinador de la secretaria de política educativa

Estem assistint darrerament a la irrupció amb força de l'extrema dreta en cada vegada més parlaments d'Europa i Amèrica, així com de la resta del món occidental, fins i tot en governs. L'extrema dreta està creixent arreu en el si de les democràcies liberals, que ara es veuen qüestionades per partits d'ultradreta que aprofiten els mateixos sistemes polítics que els han permès existir per a rebentar-los. Sent això així, caldria fer-se una pregunta: quines disfuncions presenten aquestes democràcies, que generen en el seu si opcions polítiques que han vingut a erradicar-les? La pregunta és clara i les respostes segurament són complexes, però resulta inqüestionable que les democràcies liberals estan donant aixopluc a ideologies que les estan minant des de dintre.

No és que les idees d'extrema dreta siguin noves, sinó que allò a què estem assistint des de fa temps és a la seua extensió entre cada cop més grups socials, i resulta especialment preocupant la penetració entre la classe treballadora més precaritzada; no tant

perquè això resulte una sorpresa, sinó perquè evidència que els altres projectes polítics no ofereixen una alternativa creïble per a cada cop més persones.

L'extrema dreta ha vingut a arraconar el pensament d'esquerres i fins i tot el liberal, aprofitant la falta de propostes clares d'aquestes opcions polítiques davant l'embranchida del neoliberalisme econòmic i els danys ambientals i socials que comporta. L'empobriment d'àmplies capes de les societats occidentals, els "defectes" de les democràcies corresponents i la irrupció de sistemes de desinformació massiva com són les xarxes socials esdevenen portes obertes per on l'extrema dreta penetra i avança a ritme trepidant, en un camp adobat de desigualtats socials, injustícia i crispació. A més a més de tot això, cal tindre en compte que l'extrema dreta compta amb una potent organització internacional, que, davall del paraigua de la Internacional Reaccionària i amb finançament provinent de diferents fortunes i governs, va a tota vela amb l'objectiu de sotmetre les nostres societats al seu dictat.

Sovint tendim a caracteritzar l'extrema dreta com un tot, però contràriament al que podria semblar, entre els diferents partits que la representen hi ha diversitat, i per això és difícil fer-ne una definició massa general, sense perill de prendre la part pel tot i sobretot sense incórrer en la simplificació, cosa que no faria més que errar l'anàlisi i, per tant, la solució. Hi ha opcions d'extrema dreta masclistes, però també n'hi ha que no ho són; n'hi ha de negacionistes de l'escalfament climàtic i unes altres que no; algunes són ultracatòliques i altres aconfessionals, i així un llarg etcètera. Llavors quin és el nexe d'unió entre totes elles? Per què hem convingut a anomenar-les totes "extrema dreta"? Ras i curt perquè representen un perill per a la vida de moltes persones, especialment les migrades, les pobres i les no normatives, cosa que ens aboca al classisme, la discriminació i la desigualtat de drets i deures. És per això que representen un perill per a la democràcia.

Si posem el focus a assajar una caracterització de l'extrema dreta a l'Estat Espanyol, on ja té presència al Congrés i en la majoria de parlaments autonòmics (fins i tot forma part de governs amb el PP), sí que hi ha algunes marques "hispaniques" sobradament conegudes, només que ara han passat de ser extraparlamentàries a institucionals, socialment més presents i, per tant, amb més capacitat d'influència. Així, hi trobarem la negació o enaltiment de la dictadura franquista, amb la corresponent ocultació dels seus crims i la tergiversació històrica; el masclisme exacerbant i la negació de la violència social estructural contra les dones; l'homofòbia; el negacionisme climàtic; la persecució de la llengua catalana i de totes les altres llengües minoritzades de l'Estat; la discriminació de les persones migrades, etc. A Catalunya, a més a més de tot això, tenim també versió pròpia de l'assumpte, i amb representació parlamentària!

L'escola, entesa com a sistema educatiu immers en la societat que la sosté, evidentment no resta aliena a l'embranchada de l'extrema dreta. La institució escolar a Catalunya, malgrat que conserva un paraigua ideològic i pedagògic majoritari d'arrel indubtablement democràtica, ha vist com discursos reaccionaris s'hi han introduït per la porta gran, també sindicalment. Així, resulta particularment il·lustratiu el qüestionament de la inclusió escolar com a mecanisme per a garantir la igualtat educativa i social. Evidentment que cal criticar com s'està desplegant de malament el decret d'inclusiva per part del Departament d'Educació, però això és una cosa, i una

altra de molt diferent és anar contra la inclusió, al més pur estil segregador, classista i antidemocràtic.

Així mateix, podríem parlar dels discursos antipedagògics d'ordre i autoritat, en una clara voluntat de retornar al fet educatiu com a simple transmissió de coneixements, sense gaire lloc per al pensament crític ni la creativitat. Cal denunciar les contínues rebaixes de continguts imposades per cada nova reforma curricular; cal defensar a ultrança els sabers, però la solució mai no serà l'autoritarisme ni la divisió social perquè això impediria l'accés universal a una educació de qualitat. El camí és lluitar per acabar amb la falta endèmica d'inversió, que no és capaç de garantir que tot l'alumnat pugui tindre accés a l'educació en condicions d'equitat, alhora que provoca que el professorat i el personal d'atenció educativa estiga al límit perquè no dona l'abast. Per a USTEC·STEs (IAC), defensar la inclusió de tot l'alumnat, amb els recursos necessaris (començant per abaixar les ràtios), és una de les millors coses que podem fer per a evitar que l'extrema dreta cale fort dintre de l'escola pública catalana.

I encara sense abandonar l'àmbit educatiu, m'atreiria a plantejar que és urgent abordar l'augment de les idees d'extrema dreta entre els joves, especialment nois. Cal revisar com es tracten educativament assumptes com la igualtat efectiva entre persones o com es garanteix l'estudi de la història contemporània, en especial la del segle XX. És indispensable un pacte social ampli perquè l'escola esdevinga un contrapès ideològic i pragmàtic al discurs de l'odi que està conquerint molts altres àmbits de la vida de la nostra joventut.

El professorat en temps reaccionaris

Per Xavier Diez

Historiador, escriptor i membre de la secretaria de política educativa d'USTEC·STEs (IAC)

Una de les qüestions que més ha definit en les darreres dècades l'escola pública, tant en l'àmbit nacional com europeu, ha estat el majoritari progressisme de la professió docent. Pel que fa a casa nostra, amb una història marcada per una concepció emancipadora de l'educació i la cultura, associada als corrents de renovació pedagògica i regeneracionisme polític, la idea que educació i progrés van de bracet ha estat associada a moviments com el republicanisme, el socialisme o l'anarquisme. I això ha estat així perquè l'escola tradicionalment ha exercit d'institució igualadora, que permet a les classes treballadores i grups més febles l'accés al coneixement, la ciència i la cultura, sovint en oposició a un reaccionarisme que s'havia caracteritzat per l'estabilitat de l'antic règim.

Aquesta tendència es va reforçar especialment a partir de la ruptura històrica que va implicar el maig de 1968, i en el cas català, la fi del franquisme. Bona part del professorat, que va organitzar-se fàcilment en les assemblees que donarien lloc, a finals de la dècada de 1970, a sindicats com USTEC·STEs, va afegir-se a aquesta dinàmica de tendència assembleària, profundament democràtica, plantejaments igualitaristes i amb concepcions profundes de progrés i compromís social.

En els darrers anys, per contra, s'està registrant un moviment de fons en el context polític i social en la direcció contrària. Els signes de reaccionarització són cada vegada més grans. I, malgrat la tendència progressista del professorat, aquest espai

no n'és aliè. És cert que en les darreres dècades les polítiques neoliberals, igual que succeeix de manera general amb els serveis públics, han encetat una deliberada erosió i destrucció de l'escola pública. A escala europea, s'ha produït una involució en aspectes curriculars, metodològics, organitzatius i, sobretot, un endèmic dèficit de recursos humans i materials que han degradat la institució, n'han malmès el paper d'igualador social i han permès un creixent qüestionament de les seves formes i funcions. Tanmateix, fins fa relativament poc temps, es podia resistir l'adversitat amb la implicació personal i política del col·lectiu docent.

Tot i això, comencen a detectar-se indicis que les coses estan canviant. De la mateixa manera que assistim a una creixent reaccionarització social, especialment entre les generacions més joves, constatable en el capteniment electoral, estudis demoscòpics i en actituds polítiques i socials, és possible que també assistim a uns canvis de fons entre docents.

El cas francès és un dels més examinats. Un estudi de la Fundació Jean Jaurès va ser dels primers a detectar-ho. A partir d'enquestes electorals, es va constatar que el vot de mestres i professorat va passar del 2-3% de suport a partits d'ultradreta (en el seu moment, el Front Nacional de la família Le Pen) al 7-8% en les presidencials franceses. I ha arribat fins al 17-18% en les darreres eleccions anticipades legislatives el juny de 2024 (tot i que enquestes anteriors arribaven a projeccions del 20%).

François Jarraud, periodista especialitzat en educació, en analitzar aquestes xifres¹ considera que els docents continuen majoritàriament pròxims a les esquerres, encara que en els darrers anys s'ha registrat una evolució preocupant. Segons els sondejos previs, si bé continua predominant l'esquerra i centreesquerra (16% de vot vers la France Insoumise i el Partit Comunista, 8% per als ecologistes i 27% per als socialistes), les opcions de centredreta són considerables (17% per al partit de Macron i 9% dels gaullistes Les Républicains), i la ultradreta, irrellevant fa dècada i mitja, comença a agafar força (17-18% entre el partit Reagrupament de Marine Le Pen i Reconquête d'Éric Zemmour). Jarraud ho compara amb la resta de la funció pública (29% opta per l'extrema dreta, 39% per l'esquerra), i troba que el professorat continua captivat pel progressisme, malgrat els indicis que apunten una variació en una direcció que fa només una dècada semblava insospitada. És evident que tot aquest moviment de

fons, com explica el periodista, té a veure amb les conseqüències polítiques neoliberals i privatitzadores d'Emmanuel Macron, sovint embolicades d'estètica progressista.

El sociòleg Luc Rouban proposa una interpretació de com es produeix aquest moviment tel·lúric d'una part creixent dels docents francesos vers capteniments electorals més que conservadors. Segons aquest director de recerca de la prestigiosa Sciences Po de París, hi han influït poderosament l'endèmic dèficit de recursos humans i materials, l'assassinat de Samuel Paty a mans d'islamistes (que ha propiciat una sensació generalitzada de desprotecció professional davant la creixent radicalització religiosa), les creixents agressions contra docents, el qüestionament de la laïcitat (és cada cop més habitual l'autocensura que implica, per exemple, no explicar la teoria de l'evolució o el big bang qüestionada per un islamisme desinhibitament creacionista), una pèrdua creixent d'autoritat, tant científica com pedagògica o disciplinària, la sensació d'abandonament, el menyspreu per la professió i la sensació de desclassament a partir de la degradació del poder adquisitiu i la pèrdua de control sobre el currículum, la metodologia o la gestió de l'aula.

1- Jarraud, François (2024). "Le vote enseignant bien ancré à gauche", *Le Club de Mediapart*.

Rouban també inclou un aspecte que ens hauria de fer reflexionar. França, un exemple de funció pública docent, ha vist com el percentatge d'interinitat s'anava expandint en els darrers anys, i això implicava reclutar docents amb menys requisits acadèmics, salaris més baixos i creixent precarietat laboral, que es traduïa en una proletarització que encaixa a la perfecció amb el perfil de votants de Le Pen, majoritari entre el sector obrer, i entre els més joves. De fet, suggereix que la reaccionarització es concentra precisament entre els docents més joves i més precaris. També destaca que, en les darreres eleccions legislatives (juny 2024), el candidat lepenista, Jordan Bardella, va incloure al programa punts per atraure bona part de la professió: increments salarials, restabliment de la disciplina a l'aula, reducció de burocràcia i substituir el *collège unique* (una mena d'ESO dels 11 als 14 anys, amb currículum unificat) per un avançament dels estudis professionals per als alumnes amb pitjors resultats educatius, a l'estil dels països germànics².

Pel que fa als Estats Units, segons un estudi demoscòpic d'*Education Week Research Center* i els sondejos de les eleccions presidencials de novembre de 2024, Trump representava les preferències de vot del 39% del professorat no universitari, respecte del 50% que afirmaven voler apostar per Kamala Harris. Aquestes xifres van sorprendre força en un sector tradicionalment demòcrata. En el mateix estudi es poden intuir alguns factors que explicarien el canvi de paradigma: la incomoditat que suscita un creixent clima de censura a les aules fruit de la descontrolada polarització política del país i una agressiva cultura de la cancel·lació. El suport a Donald Trump, segons la recerca, és encara més ampli entre els mestres més joves (el prefereixen el 49% dels menors de 40 anys, respecte al 35% de Harris). Per contra, els resultats entre els docents *boomers* eren inversos (60% per Harris; 31% per Trump)³. Una altra dada il·lustrativa és que, quant al professorat universitari, el sondeig és completament diferent. A les facultats universitàries, les preferències per Harris arribaven al 71%. Això explicaria en bona part l'hostilitat de l'administració actual de la Casa Blanca contra el món acadèmic, on predominen els elements culturals (qüestions de gènere, raça i les polítiques institucionals denominades DEI –*Diversity, Equality, Inclusion*–), i la política de desmantellament al voltant de personatges com Christopher Rufo.

I, què passa a Catalunya? No hem sabut trobar cap estudi demoscòpic que analitzi el comportament polític i electoral de la professió. USTEC·STES (IAC) vam fer un estudi el 2015 sobre els hàbits de comunicació dels docents catalans, i en preguntes sobre els mitjans consultats, els que es podrien considerar pròxims als postulats de l'extrema dreta resultaven anecdòtics: l'*ABC* era consultat per un 1,1%; *La Razón*, un 0,8% i *El Mundo*, un 2,4%. Per contra, la immensa majoria s'informava principalment per mitjans de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals i mitjans, escrits i audiovisuals, majoritàriament en català⁴. Més que probablement, això ha canviat, igual que es percep arreu del món occidental. De fet, en el nostre estudi sobre la professió docent del 2024⁵ apareixen bona part de les preocupacions que assenyalava Luc Rouban en el cas francès: proletarització, pèrdua d'independència professional, endèmica manca de recursos... Tot plegat per reiterats canvis legals que tendeixen irrefrenablement a deteriorar el sistema educatiu, juntament amb un increment desmesurat i desmoralitzador de la burocràcia, fruit tant de la nova gestió pública com de la creixent fiscalització del treball docent. I, sobretot, també preocupa l'increment d'agressions a docents.

D'altra banda, les respostes obertes de l'estudi indiquen que el malestar, a banda de predisposar que una part substancial de la professió (un 36%) es plantegi abandonar-la, alimenta la creixent onada reaccionària i una profunda decepció per les polítiques educatives quan partits d'esquerra o centreesquerra han pres les decisions institucionals. La inclusió sense recursos, sense anar més lluny, fa que una fracció important de docents en qüestioni la conveniència. D'altra banda, en les eleccions sindicals de 2023, un dels sindicats que més va créixer és ASPEPC·SPS, que en la ideologia i programa inclou propostes com ara el qüestionament no només

2- Lefebvre, Claire (2024). "Ces Profs qui votent RN: c'est symptomatique de la crise qui traverse l'Éducation Nationale", *Le Point*.

3- Stanford, Libby (2024). "How Educators Say They'll Vote in the 2024 Election. Educator's preferences vary by age and the communities where they work", *EducationWeek*.

4- Font, Ramon i Diez, Xavier (coord.) i secretaria de comunicació d'USTEC·STES (IAC) (2015). *Enquesta sobre hàbits comunicatius entre el professorat de Catalunya. Ús de comunicació i xarxes socials entre els docents*.

5- USTEC·STES (IAC) (2024). *El malestar docent a Catalunya. Estudi sobre l'estat de la professió docent a Catalunya i els factors que hi incideixen*.

de la inclusió, sinó també de l'ESO, en què alumnat de diverses capacitats i motivacions comparteix aula dels 12 als 16 anys, amb reptes que van més enllà de les capacitats dels professionals, especialment en les condicions actuals. L'Administració, amb un discurs que sense recursos no és creïble i ineptitud per afrontar antics i nous problemes, ha participat en la degradació de les condicions laborals i professionals dels docents i sembla haver-se assegurat un descrèdit entre la comunitat educativa.

És evident que els fracassos de l'esquerra i centreesquerra (que podrien simbolitzar les calamitoses polítiques educatives representades pel macronisme a França, o personatges com el conseller Cambray a Catalunya, obsessionat a fer populisme pedagògic amb retòrica progressista i pràctica neoliberal), han inhabilitat la imatge de l'esquerra.

El reaccionarisme creixent, tant des d'un punt de vista polític com educatiu, es fonamenta en tàctiques oportunistes i visions estratègiques. Malgrat el deteriorament de la professió docent, bona part de mestres i professorat gaudeix d'una prestigiosa imatge pública, fonamentada alhora per la participació en la política de base –molt especialment en l'àmbit local–, i en espais culturals, mitjans i opinió. Els docents disposen d'àmplies habilitats derivades de l'ofici: capacitat de comunicació, coneixement de la naturalesa humana, tracte amb la gent, àmplia sociabilitat, domini de mecanismes institucionals, capacitat d'organització... que, fins ara, han servit a la democràcia i al benestar col·lectiu. Ara que el col·lectiu es proletaritzava (com es percep clarament

en la terrible pèrdua de poder adquisitiu i de desclassament), sobretot entre els més joves, s'acosta al votant habitual de l'extrema dreta europea, és fàcil d'imaginar que les forces reaccionàries puguin atreure quadres entre la professió.

Els processos històrics no solen ser massa controlables, especialment quan les forces desfermades de l'economia, la política i les emocions es fonamenten en el greuge, el ressentiment i la generalització de la ineptitud dels homes i dones que prenen decisions transcendents. O en la impotència a l'hora de controlar problemes d'extrema gravetat. La possible reaccionarització d'una part de la professió –i els indicis demoscòpics indiquen que els més joves poden ser els primers– no es pot evitar des de la crida a la moralitat o el voluntarisme de les bones intencions. Només serà possible estroncar la tendència si prenem decisions pragmàtiques i valentes per trencar la dinàmica depressiva dels darrers anys. Això vol dir, bàsicament, posar en marxa l'agenda que fa anys que impulsem espais socials i sindicals: dedicar dràsticament recursos humans i econòmics i permetre la recuperació de les decisions estratègiques educatives als claustres, així com altres qüestions com la rectificació de polítiques educatives nocives que han desposseït de sentit a les institucions educatives o trobar mecanismes efectius de restablir un cert ordre dins les aules, i racionalitat en les estructures educatives. Qui escriu això, que ja fa quatre dècades que està en el sistema i ha assistit a una devaluació continuada embolcallada en retòriques progressistes, es declara més aviat pessimista.

Backlash: de la reacció antifeminista a l'apoderament feminista des de l'educació?

Per Sira Ruiz Nogales

Mestra, formadora en coeducació, educació sexual i prevenció de violències en l'àmbit educatiu i coordinadora de la secretaria de feminismes d'USTEC·STEs (IAC)

L'antifeminisme global ha arribat i, amb el seu afany colonitzador, ha aconseguit infiltrar-se en les institucions de tot el món. Aquesta conjunció de postures, ideologies i discursos que s'oposen als objectius del feminisme —especialment en la lluita per la igualtat de gènere i l'apoderament de les dones i altres grups de gènere no hegemònics— es presenta com un atac directe a la transformació social.

L'antifeminisme ha trobat un “boc expiatori” en les identitats de gènere no dominants. Utilitza aquestes identitats, que representen l'alteritat respecte al model hegemònic, com a causa de tots els problemes socials. En presentar-les com una amenaça, no només crea un enemic a combatre, sinó que també aconsegueix guanyar el suport necessari per mantenir el seu projecte *pseudocivilitzador*. Aquesta estratègia li proporciona els vots i el suport polític que necessita.

D'aquesta manera, l'antifeminisme es manté viu i actiu, fins i tot en les institucions que critica quan no les governa. S'aprofita de la desinformació i la manipulació per influir en la societat, difonent falsedats i distorsionant la realitat. Així, aconsegueix perpetuar-se en el temps i mantenir-se en el poder a través de tàctiques de control i divisió social.

Però no ens enganyem, si l'antifeminisme institucional ha arribat a la cúspide de la piràmide social –i sí, quan un 1% de la població acumula més riquesa que el 95% restant, ja no parlem d'un sistema meritocràtic, sinó d'un nou paradigma feudal– és perquè ja fa temps que ha ressorgit a les nostres escoles, barris, sindicats i assemblees. El trobem als autobusos, i fins i tot s'asseu al nostre costat al sofà de casa. Ja hi era, però hem preferit imaginar que era anecdòtic, un residu d'etapes passades i cosa de quatre nostàlgics.

Amb aquesta sopa primigènia de discursos carregats d'intolerància i discriminació, els moviments d'ultradreta han sabut aprofitar-se de la misogínia latent en les nostres societats per atraure i consolidar una base de seguidors incondicionals. D'aquesta forma, aquests moviments han capitalitzat la dinàmica per atraure individus de tots els estrats socials i crear una xarxa d'odi que es nodreix de la por i el ressentiment.

En aquesta macedònia misàndrica, malauradament, hem de comptar també els nois joves que perceben una amenaça en una societat que els ha situat en una posició de privilegi respecte a almenys la meitat de la població mundial. És cert que no podem generalitzar i afirmar categòricament que tots els joves tendeixen cap a la dreta. No obstant això, la percepció que els nois poden ser més reaccionaris es pot entendre a partir de diversos factors socials, culturals i psicològics, com la recerca d'identitat i pertinença pròpia de l'adolescència, l'impacte de les xarxes socials com a altaveu d'ideologies polaritzades, la incertesa respecte al futur, i un discurs àmpliament compartit que afirma que el feminisme ha anat massa lluny.

Anar massa lluny... Tot i que, des del meu punt de vista, seria desitjable, la realitat és ben diferent. El miratge d'una societat més justa i igualitària no és més que això: un miratge. Això queda clarament reflectit en les xifres de violència masclista, la desigualtat en l'àmbit laboral, social, mèdic i científic, i en la representació institucional i política. Tot i les proves evidents de les desigualtats, encara hi ha qui s'entesta a negar-les.

És important entendre que l'antifeminisme pot resultar atractiu per a moltes persones, especialment per als joves, perquè pot aparèixer com una nova

forma de “contracultura”, una alternativa rebel que desafia els valors establerts de la societat. En un moment en què les normes de gènere i les identitats tradicionals són qüestionades, l’antifeminisme es presenta com una reacció davant del canvi, una manera de mantenir una “identitat” que es veu amenaçada per les noves ideologies. Aquesta narrativa s’alimenta de la sensació que les reivindicacions feministes posen en perill el sistema social, econòmic i fins i tot familiar, en promoure una visió distorsionada que fa que algunes persones sentin que el feminisme és un “enemic” que els vol privar de drets o privilegis.

És fonamental que els joves compreguin que els feminismes no només beneficien una part de la societat, sinó que són una eina de transformació per a tothom, ells inclosos. Pensar que el feminisme els perjudica és un error profund, alimentat per discursos que se n’han sabut aprofitar. La idea que els drets de les dones i les persones no masculines suposen una amenaça per als homes és totalment errònia i redueix la possibilitat de construir una societat més justa i equitativa per a tothom.

Una educació feminista no només contribueix a crear un entorn més just per a les noies i les persones no masculines, sinó que també ofereix als nois l’oportunitat d’alliberar-se dels rols de gènere restrictius i tòxics que els imposa la societat. Rols que sovint els limiten en la gestió de les emocions, en les relacions interpersonals i en les aspiracions personals. El feminisme els ajuda a desprendre’s de la necessitat d’encaixar en estereotips rígids i a viure les seves identitats de manera més lliure, sense por de ser jutjats per mostrar emocions o vulnerabilitat.

És necessari trencar la falsa dicotomia de guanyadors i perdedors que sovint es presenta en els discursos antifeministes. El feminisme no és un conflicte en què uns guanyen i altres perden, sinó una proposta de canvi social en què tothom surt beneficiat. Quan treballem per la igualtat de gènere, treballem per una societat més lliure, més solidària i més respectuosa amb la diversitat. Posar la tendresa al centre de la transformació social és essencial, ja que és la base d’una convivència sana, respectuosa i empàtica, que és la que realment ens permetrà avançar com a societat cap a una igualtat real.

Així, el negacionisme és una de les arrels més profundes de l’antifeminisme. Actitud que es manifesta en la negació sistemàtica de la violència masclista,

una forma d’invisibilitzar l’extensa problemàtica social i estructural que pateixen les dones i altres col·lectius de gènere dels marges. Negar els abusos sexuals, el maltractament psicològic i físic, el gènere i la desigualtat laboral entre homes i dones no només reflecteix una ignorància profundament arrelada, sinó també un intent de mantenir intactes les estructures de poder patriarcal.

En l’àmbit educatiu, l’antifeminisme es manifesta de diverses formes. No només nega l’existència de la discriminació de gènere, sinó que sovint intenta desmantellar els avenços dels moviments feministes i de la coeducació, amb l’argument que la igualtat ja ha estat assolida, i que les polítiques feministes són excessives, injustificades o, en molts casos, carregades d’ideologia. La visió sosté que aquestes polítiques adoctrinen i interfereixen en la llibertat de les famílies i dels infants i impedeixen que siguin l’educació segons els “valors familiars”.

Atacar els continguts dels currículums que aborden temes de gènere, inclusió i educació sexoafectiva s’ha convertit en una pràctica sistemàtica. L’estratègia no es limita només a queixes de persones o famílies adreçades als departaments d’educació o als centres escolars, sinó que ha arribat fins a les cambres parlamentàries. A més, també s’ha fet present a través del control dels mitjans de desinformació i de la judicatura. Aquests discursos ocupen tots els espais públics amb l’objectiu de sembrar la por i erosionar el sistema educatiu públic, que, tot i la concepció curricular tímida transformadora en aquest àmbit, promou la igualtat de gènere i treballa per construir societats més justes i equilibrades socialment i econòmicament.

Un exemple clar d’això és el paradigma del “pin parental”, que busca restringir l’accés d’infants i joves a certs continguts educatius considerats inapropiats per als sectors reaccionaris, com ara l’educació en valors de gènere, la sexualitat i la inclusió. Aquest mecanisme, que permet que les famílies decideixin si els seus fills poden participar en activitats escolars relacionades amb aquests temes, s’ha convertit en una eina d’intervenció ideològica en l’àmbit educatiu.

La intervenció no només limita l’autonomia educativa, sinó que restringeix un dret fonamental del menor: el dret a una educació plural, diversa i lliure de prejudicis. En nom d’una suposada llibertat, s’imposa una visió unilateral que no només mi-

nimitza la diversitat d'opinions i valors, sinó que també cerca adoctrinar les noves generacions des d'una perspectiva unívoca i excloent. La "llibertat", que es presenta com un dret de les famílies, amaga una voluntat d'imposar una ideologia concreta, esbiaixada i contrària a l'objectiu d'una educació inclusiva. Amb el pin parental, no només es limita el coneixement, sinó que també es busca el control i la manipulació del que els infants poden aprendre, negant-los el dret a formar-se de manera crítica i autònoma en un món divers.

Aquestes famílies no han calibrat bé que el coneixement ens permet decidir de manera informada en situacions compromeses. Per exemple, negar la violència masclista no només l'oculta, sinó també que les conseqüències poden ser fatals per a les víctimes i per a la societat en general. Negar la diversitat afectiva i sexual, d'altra banda, impedeix que les persones puguin ser qui realment són, i incompleix així els drets més bàsics, els drets humans. Els exemples de les implicacions del negacionisme són nombroses. Però, com passa sovint, ja ens trobem de nou davant la cruïlla del negacionisme, una forma de ceguesa social que es manifesta i es difon amb orgull. Una postura que no només ens fa retrocedir com a societat, sinó que posa en perill els valors d'igualtat, llibertat i respecte que haurien de guiar qualsevol sistema educatiu i social just.

Això sí, parlem del valor de la igualtat, però no perversa ni reduïda a una simple equitat superficial, sinó com un principi fonamental que ha de garantir la plena inclusió i el reconeixement de totes les identitats i realitats. Quan la igualtat queda limitada per visions esbiaixades, es distorsiona i es transforma en una excusa per imposar un model homogeni i excloent, on només es valida una manera de ser, viure i sentir. Això no és igualtat, és uniformitat forçada.

L'antifeminisme a les aules es manifesta també a través del desprestigi cap als i les docents. Se'n qüestionen les decisions i accions arbitràriament, especialment quan es tracta de gestionar l'aula per combatre les desigualtats de gènere. Les propostes educatives equitatives i paritàries, que busquen desfer els privilegis de la masculinitat hegemònica, sovint es posen en dubte per part de les famílies o determinats sectors conservadors. A més, aquests discursos també es veuen reflectits en els mateixos equips docents, on alguns membres comparteixen una visió antifeminista que dificulta la implemen-

tació de pràctiques educatives inclusives i transformadores. Això crea un clima de resistència i confrontació que obstaculitza els avenços en matèria de coeducació i igualtat de gènere a les aules.

L'impacte de l'antifeminisme també es reflecteix clarament en les polítiques públiques d'educació, que sovint afavoreixen la perpetuació de les desigualtats de gènere. Alguns exemples evidents inclouen la permissivitat envers les escoles segregades per gènere, que reforcen els rols tradicionals i perpetuen les discriminacions, així com l'eliminació de llibres i revistes considerats feministes de les biblioteques públiques, una mesura que forma part d'una estratègia més àmplia per censurar continguts que qüestionen les estructures de poder i privilegi establertes.

La manca d'una aposta clara i decidida per la coeducació en els centres educatius facilita, de manera indirecta, la difusió de discursos reaccionaris. Quan no anomenem explícitament el feminisme com a eix fonamental en les polítiques educatives, se'n normalitza la invisibilització i es permet que les ideologies contràries guanyin terreny. La creació de figures com la Cocobe sense un compromís real amb la igualtat, dissimula l'autèntica necessitat d'impulsar un canvi estructural. El que no s'anomena no es reconeix, i la falta de visibilització de la lluita feminista en l'educació fa que els discursos patriarcals i reaccionaris es mantinguin i fins i tot s'expandeixin en l'àmbit escolar.

La figura Cocobe resulta anecdòtica en un sistema educatiu que pretén vendre's com a igualitari.

Malgrat que es defineix com un referent de coeducació amb sou i dedicació horària, la realitat és que aquesta figura sovint és marginal, maltractada i, en molts casos, sense la capacitat ni el temps per fer una tasca realment transformadora. La coeducació no hauria de ser un projecte secundari, però sovint es tracta com a tal. La manca d'aposta real per la igualtat es reflecteix clarament en la implementació paupèrrima d'aquesta figura i en la superficialitat de la formació docent en perspectiva de gènere. Si els centres no consideren la coeducació com una prioritat, és perquè no tenen interès a canviar la dinàmica de desigualtat de gènere. Tot plegat és una mostra més de com el sistema educatiu perpetua el mateix model patriarcal que pretén transformar.

Davant l'onada retractària només ens queda l'educació com a eina de resistència, una eina poderosa capaç de recuperar la pluralitat que ens defineix com a conjunt humà i d'acabar amb l'esterilitat de l'individualisme caníbal de l'1%. Necessitem imaginar, repensar i construir un món habitable per a tothom, i l'espai per repensar futurs col·lectius no és altre que les aules, i en concret les aules dels centres educatius públics, on tothom ha de poder cabre, sense excepcions. Ens cal, això sí, transformar les aules amb determinació, obrir-ne les portes perquè hi entri l'aire fresc de la controvèrsia, que ens permeti construir l'àgora que freni la batalla cultural excloent.

El primer a fer és tan simple com reunir-nos i enllaçar-nos. Aquesta ha estat sempre la forma d'encontre dels feminismes i dels moviments socials de carrer. Les estratègies de resistència feminista en l'educació han guanyat força amb la creació de diverses iniciatives que treballen des de la base per combatre l'antifeminisme. Les jornades d'Escoles Feministes, els seminaris de coeducació i pedagogies feministes, els equips de coeducació dels ICE, els

grups de mestres feministes i els espais autoorganitzats de coeducació són exemples d'una evident aposta per una educació transformadora. A més, cal destacar les comissions de coeducació, tant mixtes com no mixtes, i les trobades de les comissions de coeducació de l'alumnat, que fomenten l'intercanvi d'idees i l'acció col·lectiva.

També cal esmentar els espais universitaris dedicats a la recerca i la teoria de gènere, que aporten una base acadèmica i rigorosa a les lluites. Les associacions de veïnes i els espais de cultura autogestionada exemplifiquen com la resistència feminista s'estén més enllà de l'aula, amb vincles comunitaris i col·lectius que fomenten el pensament crític i l'acció transformadora. Aquestes xarxes de suport, en què s'involucren tant estudiants com educadores, docents, investigadores, veïnes i activistes, no són una novetat, sinó que han estat presents des de sempre en la lluita feminista, i s'han consolidat com a espais imprescindibles per a la transformació i la creació de nous paradigmes educatius, socials i culturals.

Per combatre els discursos antifeministes cal desmantellar el currículum ocult que arrossegueu les pràctiques docents heretades de l'escola prussiana, caracteritzada per la segregació, la jerarquització i la doctrina. Aquest model educatiu, amb dinàmiques repressives, ensenya eines d'opressió que perpetuen els estereotips de gènere i el masclisme. Hem de transformar aquest currículum ocult per garantir que les dinàmiques de l'aula no reproduïxin aquestes desigualtats, sinó que, al contrari, facin visibles totes les veus. Cal aconseguir que totes les persones, amb les seves diversitats, se sentin respectades i acollides. L'aula ha de ser un espai segur i de suport on se'n reconegui la importància i se'ls doni veu. Per aconseguir-ho, cal transformar com es construeixen les relacions dins la comunitat educativa.

Més enllà del currículum ocult, hem de pressionar per transformar el currículum oficial. Això significa treballar per construir un currículum general que integri els valors feministes de manera transversal i fonamental. Els temes relacionats amb la igualtat de gènere, els drets sexuals i reproductius, la diversitat i la inclusió han de ser part integral de totes les matèries, àrees i nivells educatius, no com a continguts puntuals, sinó com a elements que travessen tot el que s'aprèn i s'ensenya. Això permetrà una educació més coherent amb els valors de justícia social i igualtat.

Una altra proposta és la creació d'un comitè de transformació educativa feminista, un espai formal que faciliti la participació activa de les persones implicades directament en el procés educatiu: docents, personal educatiu, famílies i alumnat. És fonamental s'escolti i es doni protagonisme en la construcció de polítiques educatives amb perspectiva de gènere a tots els agents, especialment qui viu la realitat educativa diàriament. Aquest comitè es formaria amb l'objectiu de dissenyar, implementar i supervisar canvis estructurals dins del sistema educatiu que garanteixin la igualtat de gènere com un eix fonamental, i de vetllar perquè aquesta transformació arribi de manera efectiva a les aules i als espais educatius. A través de la inclusió de veus expertes en perspectiva de gènere i, sobretot, de qui treballa directament amb els estudiants, aconseguirem una educació més inclusiva i equitativa, que respongui a les necessitats reals de tota la comunitat educativa.

Una educació feminista no es pot construir sobre la manca de recursos, ja que els feminismes defensen l'equitat, la dignitat i el benestar per a totes les persones. L'educació feminista requereix espais adequats, amb suficients recursos humans i materials per garantir una atenció i una educació de qualitat. Cal repensar tant els espais físics com els grups, adaptant-los per a un treball inclusiu, equitatiu i amb perspectiva de gènere. Reduir les ràtios no és només una qüestió de millorar el rendiment acadèmic, sinó de garantir que les necessitats siguin respectades i ateses.

A més, és essencial comptar amb més professionals formats en coeducació i diversitat, ja que no podem imaginar un sistema educatiu feminista sense mestres, professorat i personal educatiu que disposin dels recursos, l'entorn i el suport adequat per a desenvolupar una pràctica pedagògica inclusiva i transformadora. Una educació feminista també exi-

geix dignificar les condicions laborals del personal educatiu, reconèixer-ne la tasca fonamental i assegurar un sou digne que en reflecteixi la responsabilitat. A més, cal fomentar més espais de coordinació i diàleg per repensar l'educació de manera col·lectiva, crear equips educatius més amplis i comprometre's amb la formació continuada en matèria de gènere i coeducació. Això no només és necessari per a una millor coeducació, sinó que és una qüestió de justícia i equitat per al conjunt de la comunitat educativa.

Urgeix construir aules on els valors feministes de respecte, equitat i llibertat siguin veritablement efectius. Reprendre l'escola com un espai de justícia social, en lloc de permetre que continuï reproduint desigualtats, és la clau per avançar cap a una educació transformadora, allunyada de les lògiques neoliberals i de mercat que volen privatitzar l'educació i trencar amb els drets fonamentals de les persones.

En resum, combatre els discursos antifeministes des de l'educació no només implica canvis superficials, sinó que requereix una transformació profunda del sistema educatiu, que integri el feminisme de manera transversal i efectiva. A través de la redefinició del currículum ocult i oficial, i la creació de comitès de negociació feministes, es poden construir espais d'aprenentatge més igualitaris i transformadors que desafin la perpetuació de les desigualtats de gènere.

Una dècada d'onada reaccionària contra l'educació en perspectiva LGBTQ+

Per Katy Pallàs

Docent, activista i professora al màster de professorat de la UB

Després de dues dècades de grans avenços en la consecució de drets per a les persones dissidents del gènere heteronormatiu, som testimonis d'una onada reaccionària que ja esperàvem i a la qual hem de donar resposta amb tots els elements de què disposem. Les idees reaccionàries s'han anat obrint pas a pas des de les xarxes socials amb la masclosfera, els incels, les *tradwives* i tot un seguit de petits lideratges ultraconservadors que han anat fent-se més i més presents a la vida del jovent, els futurs votants de democràcies cada vegada més afeblides. Expliquen com han de ser les noies i quin ha de ser el seu paper exclusiu en la família i les cures. Afirmen que parlar de diversitat de gènere, d'orientació sexual i d'iden-

titats de gènere té un efecte víric en els infants, a qui encomanarem l'homosexualitat i la transsexualitat. Fan circular mentides com ara que ensenyem als infants a masturbar-se quan demanem que s'incorpori l'educació sexual a les escoles.

Òbviament, cap d'aquestes idees és certa ni se'n té cap evidència que la confirmi. Tanmateix, part de l'alumnat i també del professorat dels centres educatius, per una manca d'informació i formació, acaba donant suport a les tesis antifeministes. No em sorprèn aquesta onada reaccionària, és el que esperàvem de l'extrema dreta. El que sí que em preocupa és la manca de reacció dels partits democràtics

i, sobretot, dels partits d'esquerra, que sembla que s'han quedat aturats, sense capacitat de reacció, tot i tenir eines, normes i lleis que, només donant-los compliment, ens farien avançar, malgrat tot.

Un centre educatiu és un microcosmos, un món a petita escala, que genera tot un seguit d'interaccions i aprenentatges vitals que ajuden a crear una ciutadania democràtica. És un dels espais de socialització més importants que tenim com a societat i un laboratori de convivència social en temps real. Per tant, aquí també hi ha arribat l'onada reaccionària.

Pensar que un centre educatiu pot ser un espai poc segur és un pensament que no agrada ni a les famílies ni a l'administració educativa, però la veritat és que tothom sap que allà passen coses. Ser diferent, ser d'origen estranger, tenir dificultats per comunicar-se, ser dona, ser negre, ser persona trans, parlar àrab, urdú, bengalí, tenir ploma, ser grossa, tenir TDAH... i així podria seguir i seguir amb el llistat d'eixos d'opressió i discriminació de la persona diferent, eixos que, sens dubte, generen violències.

Val a dir que no només es produeix assetjament entre iguals a les escoles. Hi ha una violència de la qual no se'n parla, i és la que s'exerceix contra les escoles que sí que volen mantenir l'esperit més progressista i incloure les diferents orientacions

i identitats de gènere, que se senten al descobert i sense la implicació de l'administració educativa. Aquestes amenaces poden estar dintre de la mateixa escola amb membres del claustre o algunes famílies, o venir d'elements externs al centre a través de queixes i denúncies per part d'entitats d'ultradreta que denuncien les escoles que intenten incorporar mecanismes educatius d'equitat i formació en educació sexual, principalment en escoles de primària.

Des de l'aparició dels fulletons de l'organització de la ultradreta Hazte Oír a totes les escoles de l'estat ara fa deu anys fins avui, s'ha produït un rearmament reaccionari que ha posat el focus en l'educació, en contra de la incorporació de la perspectiva de gènere i diversitat a les aules. El professorat nota aquesta pressió molt a prop i, de facto, es genera un replegament de les accions més aperturistes que molts centres ja estaven disposats a desenvolupar. Aquesta tendència repressiva ha anat consolidant-se en un marc social i polític on l'extrema dreta ha guanyat terreny i aprofita qualsevol escletxa per imposar les seves narratives.

Diversos estudis indiquen una creixent acceptació de discursos antifeministes entre els joves catalans. Segons dades recents, més del 50% dels nois d'entre 16 i 24 anys consideren que el feminisme "ha

anat massa lluny”, i un 46% no creu que el feminisme promogui una societat més justa i democràtica. Això ens mostra que l’extrema dreta té una gran capacitat per difondre els seus missatges a través de les xarxes socials, i així arriba a un públic jove i amplia la seva influència en aquest segment de la població, però no sols. Si una sola família ve a queixar-se a l’escola per un conte que considera “ideològic”, no sols es retira aquest llibre de la prestatgeria, a més a més es genera una por i un neguit que el professorat interpreta com un advertiment que els podria generar problemes laborals o fins i tot legals i posa en escac a tot el centre. Sembla que caminem cap al món d’Orwell: ens autocensurem per evitar mals majors i així restem inactius, aturats, mirant cap a un altre costat.

Aquesta ofensiva no és nova, però. S’han identificat discursos que acusen el sistema educatiu d’adoctrinament, especialment en temes relacionats amb la igualtat de gènere i l’educació sexual, utilitzant conceptes com “ideologia de gènere” per desacreditar aquestes iniciatives. La filòsofa nord-americana Judith Butler ens explica l’origen del terme i com, mitjançant una reconceptualització, intenten transformar la narrativa més progressista i alliberadora que qüestiona el binarisme, el patriarcat i el masclisme com a estructura social única, qualificant-la d’ideologia per restar-li validesa i menysprear-ne els principis i continguts. Ja l’any 1995, representants del Vaticà a la conferència de Beijing sobre les dones van criticar la que anomenaren “Agenda de gènere” que, segons les seves creences, començava a posar en perill la reproducció humana, conscients i informats que el matrimoni homosexual començava a poder ser una realitat. De fet, l’any 2001, els Països Baixos es va convertir en el primer país al món a regular les unions de persones del mateix sexe i va activar un canvi en la protecció civil per a les persones LGBTIQ+ a Europa i al món.

El terme “ideologia de gènere” s’utilitza arreu del món. Es va popularitzar entre col·lectius d’ultradreta, tot i que actualment ja s’ha generalitzat i s’ha consolidat com un terme despectiu per frenar l’avenç dels drets de les dones. No és una proposta de col·lectius de dones, feministes o LGBTIQ+. La seva descripció entre autoritats eclesiàstiques va quedar recollida a la Carta als Bisbes de l’Església catòlica sobre la col·laboració de l’home i la dona en l’Església i el món, del maig de 2004. S’hi explica que l’alliberament de la dona va en contra de

les Sagrades Escriptures, remarcant que el fill de Déu té forma masculina i, per tant, el món ha de ser masclista i patriarcal. Queda clara la intencionalitat i motivació per actuar en contra de les accions que generin un canvi de l’statu quo del patriarcat.

A més, s’introduïa el terme “complementarietat” com a essencial en la preservació de la família, i el matrimoni com a element distintiu de la unió exclusiva entre home i dona. Per tant, tot el que se surti del marc de la família patriarcal no és real, és ideològic, i no mereix ser tingut en compte ni socialment ni legalment. Segons l’Església i la ultradreta, les dones i les persones LGBTIQ+ no hauríem de ser subjectes de dret, i això és molt greu en un estat democràtic.

Aquesta línia de pensament afecta directament l’educació. És aquí on les narratives actuen de forma especialment bel·ligerant pel que fa a l’educació sexual, la incorporació de la perspectiva de gènere en el currículum i contra els materials didàctics que mostren la diversitat de forma positiva i elevada en l’àmbit acadèmic, és a dir, tractada i dignificada com a real i no com a ideològica. L’ofensiva

posa tots els esforços per evitar que implementem programes educatius que promoguin la igualtat de gènere des de les primeres etapes educatives perquè l'alumnat desenvolupi una consciència crítica envers els estereotips de gènere i les desigualtats envers les dones i les diversitats sexoafectives i les identitats de gènere, eina fonamental per lluitar contra el masclisme.

Incorporar la perspectiva de gènere i diversitat sexoafectiva en el sistema educatiu no és una tasca fàcil, no sols per les grans resistències que hi trobem, sinó també perquè el mateix sistema ha estat estructurat per ser útil a les finalitats d'una estructura social patriarcal, heterosexual, cis, androcentrista i no racialitzada. Sortosament, cada cop tenim més eines i s'entén millor el funcionament d'aquests microsistemes que apunten una organització social que ben bé podríem identificar com a generadora de violències.

Però també hem de fer autocrítica i revisar quines han estat les iniciatives educatives i quins plantejaments han donat com a resultat rebuig i distanciament de les tesis més inclusives i equitatives. Potser en alguns casos s'ha pecat de desconeixement sobre com arribar als sectors juvenils que avui mostren reticències cap a les lluites feministes i LGTBIQ+. En aquest sentit, les xifres de l'USAV (Unitat de Suport a l'Alumnat en situació de Violència) mostren una evolució ascendent d'aquesta violència, que s'ha duplicat en els darrers dos anys a les aules, i responen a violències principalment masclistes i LGTBI-fòbiques. Aquesta realitat planteja interrogants sobre com s'estan implementant les polítiques educatives i fins a quin punt s'estan aconseguint els objectius desitjats.

Les violències masclistes i LGTBI-fòbiques són la punta de l'iceberg d'un sistema de desigualtats estructurals. Aquestes violències obliguen tant el col·lectiu LGTBIQ+ com l'Administració a tenir actuacions més aviat reactives, i no deixen espai per anar a l'arrel del problema. La prevenció hauria de ser el gran objectiu a aconseguir per part de tots els agents, i l'escola, com a espai de socialització, no pot estar exempta d'aquesta responsabilitat. És necessari reforçar els programes de formació del professorat, dotar els centres de més personal format i especialitzat en temes de gènere i fomentar espais segurs on l'alumnat pugui expressar-se lliurement sense por a represàlies.

Visibilitzar les orientacions o la dissidència de gènere, històricament silenciades, de persones que han fet grans aportacions a la cultura ha generat una percepció negativa i estigmatitzant del fet LGTBIQ+. Tanmateix, el silenci i la negació de la realitat generen injustícia social i estigma que reverteix en infants i adolescents, per això encara resulta més incomprensible la inacció política en aquest sentit. L'escola ha de ser un espai on la veritat i la ciència ajudin l'alumnat a desenvolupar una mirada crítica davant el pensament mític que els allunya de la realitat. Cal que avancem en la creació d'un sistema educatiu veritablement inclusiu de les realitats, on les diversitats realment enriqueixin el coneixement del món de l'alumnat i es converteixin en un vector curricular del qual se'n parla, es valora i s'incorpora al currículum com un element de coneixement.

És important parar atenció i prendre les decisions encertades en les polítiques educatives, ara que tenim el marc normatiu per actuar preventivament i reactivament contra les violències, el masclisme i, en definitiva, el sistema patriarcal, dels quals es nodreixen les idees més reaccionàries i antidemocràtiques. Les minories sexuals tenen un component de vulnerabilitat que hem de tenir en compte des de l'àmbit educatiu, pel benestar emocional, social i fins i tot físic de l'alumnat. Allunyar la canalla de les idees més reaccionàries també és responsabilitat nostra com a docents. Malauradament, al sistema educatiu li manca encara personal format que pugui ajudar l'Administració a complir amb el marc normatiu. Per tant, cal la voluntat política per dur-ho a terme, sense defallir, amb la força que ens dona saber que s'està fent allò que és correcte.

Reaccionarisme i la seva perspectiva feminista i LGTBIQ+ des de les aules

Per Anna Viader Cerdà i María José Pérez Francés

Anna Viader Cerdà, professora de matemàtiques de l'Institut Alt Penedès de Vilafranca, membre de la comissió de coeducació de l'institut i del seminari de coeducació i pedagogies feministes de l'Alt Penedès i activista feminista

Maria José Pérez Francés, professora d'economia de l'Institut Eugeni d'Ors, membre de la comissió de valors i del seminari de coeducació i pedagogies feministes de l'Alt Penedès

1. Polititzar les aules

“Les feministes odien els homes”, “El feminisme ja no és necessari, ja som iguals!”, “El patriarcat no existeix”, “Tot el dia amb coses de gais i trans, al final ens tornarem tots maricons”, “Ja no es pot fer broma de res, tot ofèn”...

Qui no ha sentit alguna o moltes d'aquestes frases a les aules? Fins i tot les escoltem de companys i companyes. I és que el discurs reaccionari guanya presència, i els centres educatius no en són una excepció.

Cançó: Y si vuelve un general - Sandra Bautista

Davant d'aquest context, polititzar les aules no és adoctrinar, sinó una eina imprescindible per fomentar el pensament crític. No es tracta d'imposar una ideologia, sinó de garantir una educació basada en els drets humans, la igualtat i la justícia social. Si el discurs de l'odi s'infiltra a les aules, callar no és una opció.

Aquests comentaris evidencien que el reaccionarisme guanya terreny en els debats públics i les po-

lítiques educatives. Polititzar les aules es converteix en una necessitat urgent. No es tracta de fer proselitisme, sinó de qüestionar les estructures de poder, visibilitzar les desigualtats i ensenyar l'alumnat a pensar críticament sobre el món que els envolta. No va d'imposar ideologies, va de drets humans.

🎵 Cançó: La mestra - Zoo

En un moment en què el discurs reaccionari intenta deslegitimar les polítiques d'igualtat i diversitat, l'escola ha de ser un espai de resistència i empoderament.

Les aules han de ser espais on es debatin temes com la desigualtat de gènere, la diversitat afectivos-exual, la pobresa o el canvi climàtic. Només així podrem formar ciutadanes conscients i compromeses amb la justícia social. Però, com fer-ho sense caure en simplificacions o enfrontaments? Cal polititzar les aules de forma conscient.

2. Polititzar les aules de forma conscient

Polititzar les aules de forma conscient implica anar més enllà de la transmissió de continguts per convertir l'aula en un espai de transformació. El primer pas és revisar-nos: quins missatges de gènere hem interioritzat? Com tractem l'alumnat? Donem les mateixes expectatives a tothom? És fonamental identificar les situacions en què reproduïm estereotips o violències, ja que ho transmetem inevitablement cap al nostre alumnat.

🎵 Cançó: La Purga – Tribade

D'altra banda, el currículum escolar no és neutre: tradicionalment ha invisibilitzat les dones, les persones LGTBIQ+ i altres col·lectius marginats.

Polititzar les aules implica revisar-lo per incorporar perspectives diverses i qüestionar les narratives dominants amb l'objectiu de garantir que tot l'alumnat se senti representat i valorat.

I més enllà de la visibilització, qüestionar teories o continguts, hi ha un fet més quotidià que a vegades ens passa desapercebut: qui no s'anomena, no existeix.

Què ha passat últimament amb el llenguatge incliusiu, que sembla haver perdut importància? Eliminar el masculí com a genèric, usar expressions no sexistes i visibilitzar la diversitat no són modes, són formes de fer justícia. L'escola ha de fomentar un llenguatge que representi tothom. Això no significa imposar maneres de parlar, sinó oferir eines perquè l'alumnat entengui com les paraules construeixen realitats i poden ser una eina d'opressió o d'alliberament.

🎵 Cançó: Las que faltaron – Mafalda

No n'hi ha prou amb afegir dones, no és només una qüestió de presència, sinó de poder. La història i la ciència han prioritzat el poder (guerres, grans descobriments...), mentre han marginat àmbits tradicionalment associats a les dones o a altres cultures (cures, sostenibilitat, coneixements indígenes...). Cal ensenyar a desconstruir el relat hegemònic i treballar les causes de l'exclusió. No es tracta de "posar" una dona, una persona racialitzada i algú del col·lectiu LGTBIQ+ per omplir un requadre de diversitat, sinó de transformar la narrativa per mostrar com les estructures de poder (patriarcat, colonialisme i capitalisme) han determinat quines històries s'exliquen i quines no.

Per aplicar les revisions personals i curriculars de manera efectiva és essencial formar-se en coeducació. I la millor manera és formar-nos col·lectivament.

3. Polititzar les aules de forma conscient i col·lectiva

Comissions, seminaris i comunitat educativa

Cançó: Antifa Dance – Ana Tijoux

No tot és lluitar individualment contra el monstre enorme del reaccionarisme. Cal reposar forces quan calgui i, sobretot, recolzar el cap a l'espatlla de les companyes.

Dins dels centres és vital crear caliu amb qui treballem per fer un front comú i plorar quan les forces ens fallin. Crear comissions de coeducació que impregnen diferents espais del centre amb aquesta mirada coeducativa és necessari per implementar les pràctiques esmentades. Les comissions de coeducació poden actuar com una taca d'oli que s'expandeix a totes les activitats del curs, per assegurar que la perspectiva feminista i LGTBIQ+ no queda relegada a accions puntuals (el 25 de novembre, el 8 de març o el 17 de maig), sinó que esdevé un fil conductor del dia a dia escolar. Durant el Carnaval es poden proposar disfresses no sexistes i organitzar tallers sobre estereotips de gènere en la cultura popular. A les jornades culturals, es poden revisar els materials per evitar llenguatge exclouent. A la setmana de la ciència, es poden qüestionar els biaixos de gènere en la recerca, a més de proposar experiments que desconstrueixin estereotips (com analitzar dades de desigualtat salarial). A l'hora de tutoria es poden oferir recursos per treballar violències masclistes o diversitat familiar... La clau és trobar complicitats entre departaments i infiltrar la mirada coeducativa en cada esdeveniment de manera que cada activitat, per petita que sigui, contribueixi a desestabilitzar les estructures patriarcals des de l'acció quotidiana compartida.

Buscar aliances dins la comunitat educativa és imperatiu enmig d'aquesta onada reaccionària. Sense les famílies no hi ha transformació possible, sense el PAS no es poden canviar estructures profundes i sense una xarxa de suport qualsevol esforç es dilueix.

Cançó: Una rosa de paper (poema de Vicent Andrés Estellés) – Jonatan Penalba

Per tenir una perspectiva més àmplia, espais com els seminaris de coeducació i pedagogies feministes o les trobades d'escoles feministes són oasis on

compartir experiències, eines i recursos. Són espais que ens permeten ampliar horitzons i deixar enrere la lluita solitària.

Busca llocs propers on fer xarxa amb les companyes, més enllà del teu institut. Crea espais on pugui florir l'intercanvi dels dols i de les victòries, on puguem descansar i reprendre forces per continuar la lluita.

La història ens ensenya que el canvi no arriba sol. Cada avenç en drets socials ha estat fruit de la lluita col·lectiva. L'educació és una eina fonamental per construir un futur més just, però només si tenim el coratge de posar en pràctica aquests valors a les nostres aules.

No tot són mals auguris pel futur. Tenim una gran part de l'alumnat conscienciat i compromès amb el feminisme, l'antiracisme i l'antifeixisme. Només cal cercar-lo i establir-hi aliances, ja que poden ser les aliances més valuoses per a la transformació educativa. No només qüestionen les estructures de poder, sinó que també aporten idees innovadores i reflexions per millorar el món. Només cal prestar-los atenció i crear amb elles un ambient de col·laboració i resistència.

Defensar una escola feminista, inclusiva i antifeixista no és una opció, és una responsabilitat. Si volem ciutadanes crítiques i compromeses, l'educació ha de ser una eina de transformació social. Davant l'auge del reaccionarisme, el silenci mai pot ser la resposta. Polititzem les aules.

Cançó: “No ens fareu callar” - Al-Mayurqa

Hongria: la llei de la venjança

Per Marina Sopena

Professora de filosofia a secundària

El juliol de 2023 el parlament hongarès, amb majoria del partit Fidesz, la formació d'extrema dreta neoliberal liderada pel president Viktor Orbán, va aprovar, mitjançant el corró de la seva hegemonia parlamentària, la Llei d'Estatut Docent, coneguda com la llei de la venjança.

És una llei que, fonamentalment, ha consistit a treure la condició de funcionaris públics als ensenyants de les escoles estatals. Hi ha altres elements complementaris com ara la possibilitat d'ampliar el calendari escolar fins al 15 de juliol; el possible trasllat de mestres i estudiants durant el curs a l'altra punta del país (fins a tres hores i mitja del seu domicili habitual); l'eliminació de la competència dels claudres a l'hora de decidir sobre el projecte educatiu del centre (que ha estat recentralitzat esta-

talment amb una deliberada voluntat de promoure una òptica conservadora de qüestions controvertides); el permís per ampliar l'horari docent fins a un 110% de la jornada per cobrir les moltes baixes que es produeixen; la restricció legal a la possibilitat de la negociació col·lectiva, i la implementació d'una avaluació docent gens transparent que serveix, bàsicament, per facilitar-ne l'acomiadament.

Es coneix com la llei de la venjança perquè, efectivament, ha estat una reacció desproporcionada per part del govern autoritari d'Orbán a un seguit de dures mobilitzacions que el professorat va protagonitzar entre 2020 i 2023. Hongria havia abraçat polítiques neoliberals que implicaven una desinversió pública endèmica i va deixar al límit l'escola pública i el professorat.

Per tal que ho puguem entendre, i d'acord amb estadístiques oficials, l'any 2020 el salari net d'un mestre de primària de trenta anys era de 463 € mensuals, mentre que el de secundària representava 818 €. En qualsevol cas, el salari mitjà rondava els 700 €, més a prop del salari mínim que del sou mitjà de professionals amb titulació universitària. Com no resulta difícil d'imaginar, un percentatge molt significatiu de professorat havia de buscar una segona activitat per arribar a fi de mes. Vagues, manifestacions i actes de desobediència civil van proliferar durant els primers anys de la dècada en demanda d'incrementos salarials superiors al 45%. Cal explicar que el nivell de preus d'Hongria no és massa diferent del de la majoria de països europeus, i que, sense ser un país que hagi adoptat l'euro, ha patit una important espiral inflacionària.

D'altra banda, la càrrega lectiva és elevada: entre 22 i 26 sessions de classe (tot i que no necessàriament d'una hora) setmanals. A banda de tot això, sovint hi ha abusos laborals com certa obligatorietat d'encarregar-se de tasques extraescolars i un increment de la burocràcia, com resulta general arreu d'occident a partir de les polítiques de la nova gestió pública. A tot això s'afegeix que, com que no existeix quelcom semblant a una borsa d'interins, sovint les escoles han de valdre's del seu professorat per cobrir les substitucions, cosa que a la pràctica incrementa la càrrega de treball. És habitual que molts docents dediquin seixanta o setanta hores setmanals a l'ofici. El deteriorament dels edificis i les penoses situacions de l'alumnat –amb una taxa de pobresa infantil propera al 20%– completen un panorama desolador que caracteritza uns serveis públics en una fase depressiva.

A aquesta situació de conflicte, també cal afegir una qüestió gens menor: el col·lectiu docent del país és majoritàriament progressista, tant des d'un punt de vista polític i social com en termes morals; això xoca amb la cosmovisió neoliberal en els afers socials i econòmics, i reaccionària en termes morals.

El conjunt de mobilitzacions de 2020-2023, per tant, va ser contemplat pel govern d'Orbán com una batalla que anava més enllà de qüestions estrictament laborals. Va ser una llei de la venjança perquè, en el fons, el professorat fou ha estat una mena de boc expiatori en la guerra civil larvada que viu l'ultraconservadorisme de Fidesz i una oposició incapaç de superar aquesta hegemonia política fonamentada no només en el conservadorisme de les zones rurals del país, sinó en el progressiu control dels mecanismes de l'estat (tribunals, mitjans de comunicació, alt funcionariat, empresariat lligat als interessos estatals...). En certa manera, la venjança contra els docents –en realitat, un acte de càstig col·lectiu–, representa un avís per a navegants. Demostra fins a quin punt el reaccionarisme d'un país caracteritzat per llargues dictadures i una escassa cultura democràtica és capaç de fer servir el seu poder per esclafar l'oposició.

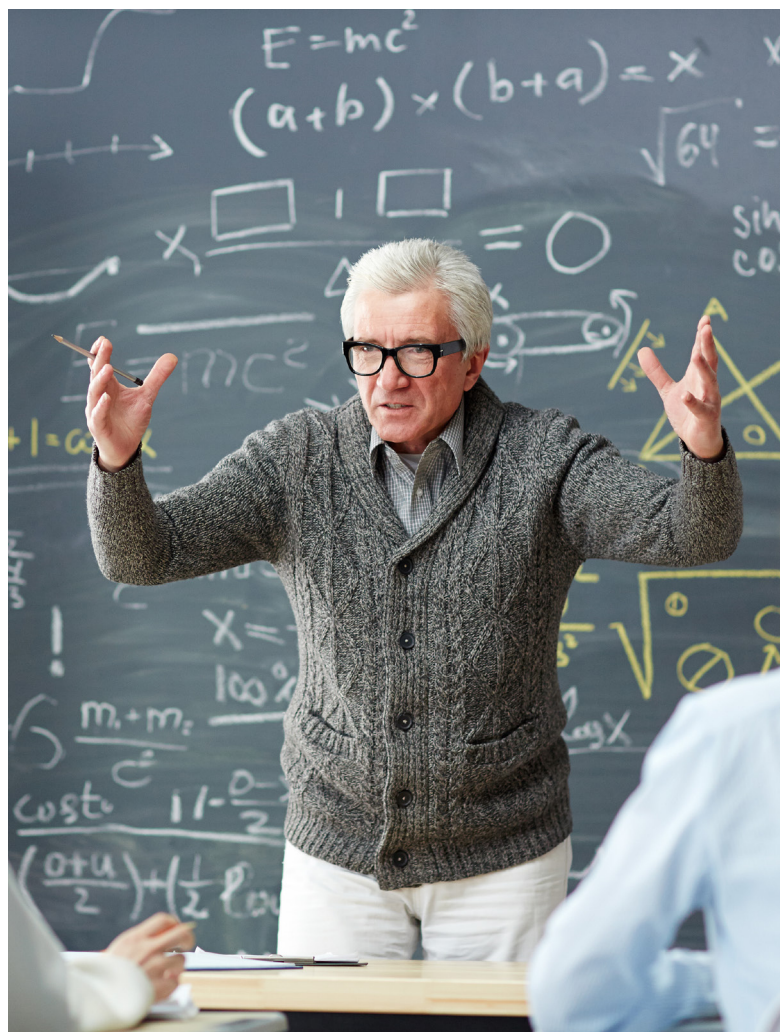

En la mateixa llei de juliol de 2023 es va obligar als prop de 115.000 docents (per a un país de 9,6 milions d'habitants) a acceptar la seva nova situació o renunciar. En cas de no signar el contracte, el docent era acomiadat i "indemnitzat" amb un mes de salari per a qui tingués menys de 20 anys d'antiguitat i dos mesos per a qui portés entre 20 i 30 anys en el sistema. Segons el sindicat docent PDSZ, el mateix setembre, 1.200 docents van presentar la dimissió i 5.000 van ser acomiadats per no acceptar les noves condicions. Això, com era d'esperar, ha propiciat un greu dèficit de mestres en el sistema. PDSZ calcula unes 16.000 vacants no cobertes, un 14% del total. Tot plegat, una bomba de rellotgeria: només el 6,7% dels mestres de primària tenen menys de 30 anys i la majoria de docents supera els cinquanta.

En qualsevol cas, encara és aviat per avaluar-ne exactament les conseqüències. Les mobilitzacions, malgrat l'escàs ressò mediàtic a Catalunya, s'han mantingut també com a part d'aquests episodis de durs enfrontaments entre govern i oposició, entre l'agenda neoliberal i reaccionària i la resistència del col·lectiu a l'evolució dels darrers anys. El que es percep clarament és que la situació no ha fet altra cosa que accentuar el deteriorament de l'educació pública, part dels serveis públics, les principals víctimes de les polítiques reaccionàries de les dretes autoritàries de la recent evolució política europea i occidental.

D'alguna manera, malgrat que Hongria no aparegui habitualment en les discussions polítiques o no rebi prou l'atenció mediàtica, caldria restar amatents a aquest país que representa un camp d'experimentació de la deriva política que s'estén arreu. Orbán i el seu Fidesz (Unió Cívica Hongaresa) governen amb mà de ferro des de 2010. I, a mesura que se'n consolida el govern, amb una oposició sense esma, s'implementen polítiques reaccionàries més profundes. L'atac a l'escola, als serveis públics i als servidors públics és, més enllà de la conseqüència d'una oberta antipatia, una estratègia de destrucció dels elements institucionals que permeten protegir la democràcia. En el fons, el reaccionarisme és això: la destrucció deliberada de tot allò que pugui resistir davant l'autoritarisme. I l'educació és, potser, la resistència més rellevant. Ara bé, la impotència de l'oposició, incapaç de fer perillar la sòlida posició de la reacció, també té a veure amb l'escassa capacitat estratègica i amb els diversos paranys dels reaccionaris. S'han perdut massa energies en batalles culturals i s'ha descurat allò que realment garanteix el necessari equilibri social sobre el qual es fonamenta la democràcia: el poder dels treballadors i treballadores i la defensa dels serveis públics.

Bibliografia

Baniya, Sudesh (2023). "I didn't want to be silenced: How Hungary's new law affects teachers", *Euronews*.

Busi, Dóra (2024). "Troubling: teachers are disappearing from Hungary", *Daily New Hungary*.

Faludy, Alexander (2025). "UN expert on right to education criticises 'desperate conditions' in Hungary schools", *Reporting Democracy*.

Human Rights Watch (2024). "Hungary Events of 2023", *World Report 2024*.

Nikolett, Halász (2023). "Vengeance law adopted by Hungarian Parliament, country braces for mass resignations of teachers", *Telex*.

Simon, Zoltán (2023). "More than 1,000 Hungarian Teachers Quit on Orban Vengeance Law" *Bloomberg*.

Zajmi, Xhoi (2025). "Hungarian education system is scarred by socio-economic divides, lack of infrastructure", *Euractiv*.

El declivi del dret a l'educació a Turquia sota l'AKP

Per Kemal Inal

Professor universitari a Turquia i acadèmic independent

Des de la fundació de l'estat turc modern, hi ha hagut una important disputa sobre el propòsit de l'educació. Es pot dir que s'ha produït una fragmentació en quatre grans eixos ideològics: l'esquerra ha posat sempre l'accent en els drets socials, el nacionalisme kemalista en la identitat nacional, els liberals en la qualitat i els conservadors i nacionalistes en els aspectes religiosos i nacionalistes. Aquest marc semàntic revela com cada sector social projecta una funció diferent sobre el sistema educatiu. Mentre l'esquerra reivindica l'educació com un dret social universal, el liberalisme la interpreta en termes d'eficiència, competència i rendiment.

El sistema educatiu, en qualsevol cas, marcat per aquestes expectatives no sempre coherents, ha viscut intenses transformacions segons l'evolució històrica de les darreres dècades, especialment des del cop d'estat de 1980. Els canvis s'han intensificat a partir de 2002, des del moment en què governa el Partit de la Justícia i el Desenvolupament (AKP). Durant aquest període, l'educació ha estat un camp de disputa ideològica i de lluita de classes, on convergeixen interessos estatals, econòmics i culturals.

És aquí on el neoliberalisme i el neoconservadorisme han redefinit el paper de l'Estat en l'educació. Una redefinició materialitzada en la seva conversió en una mercaderia subjecta a les lògiques del mercat, alhora que en una ideològica per a la reproducció d'un ordre politicocultural afí a l'AKP.

La mercantilització educativa ha generat un sistema profundament estratificat: una educació de "qualitat" per a qui pot pagar-la i una pública empobrida per als sectors populars. L'AKP ha impulsat

aquesta lògica, utilitzant l'educació com un aparell ideològic i econòmic. La seva política populista i clientelista, amb mesures com el repartiment gratuït de llibres de text, tauletes tàctils o esmorzars, ha servit per mirar de construir una imatge d'Estat social, mentre que, en realitat, es consolidava un sistema altament dependent del mercat i funcional a l'acumulació capitalista.

El llegat del cop de 1980 i l'era Özal

Després del cop militar de 1980, el sistema educatiu va ser reestructurat des d'una perspectiva autoritària, nacionalista i religiosa. Es va imposar una pedagogia centrada en la "Síntesi Turco-Islàmica", que combinava el kemalisme⁶ amb un islamisme nacionalista. Aquesta ideologia fou institucionalitzada mitjançant el control de llibres de text, actes institucionals als centres educatius i canvis curriculars que emfatitzaven la lleialtat nacional, la disciplina i els valors religiosos.

Amb l'arribada de Turgut Özal, antic funcionari del Banc Mundial, es va encetar un període de reformes de caràcter neoliberal. Es van autoritzar universitats privades, es va promoure la participació del sector privat en l'educació i es va començar a considerar la formació com un instrument de competitivitat econòmica. TÜSİAD, l'organització patronal més influent, va exigir una educació orientada al mercat, centrada a formar individus eficients i útils per al capital.

L'AKP va aprofundir aquest procés a partir de 2002. El 2003, el mateix Erdoğan va manifestar el seu desig que l'Estat abandonés el camp educatiu en favor del sector privat. Tot i que aquesta retirada no va ser total, l'Estat es va convertir en un facilitador del mercat i va transferir recursos públics a empreses afins, especialment les vinculades a l'islamisme polític.

Les escoles públiques van ser gestionades amb lògica empresarial: es van introduir sistemes d'avaluació per objectius, elements de la Nova Gestió Pública com ara el llenguatge ("gestió de qualitat",

competitivitat...) i es va exigir a docents i direccions que busquessin finançament extern per compensar els migrats recursos que arribaven de l'administració. Això va transformar la missió educativa en un procés de producció de resultats quantificables, i va bandejar qualsevol element vinculat al valor social de l'educació, o als valors democràtics i pedagògics de l'aprenentatge.

Contradiccions pedagògiques: reforma curricular de 2004

El 2004, el ministre Hüseyin Çelik va promoure una reforma pedagògica basada en el model constructivista. Es pretenia col·locar l'estudiant al centre del procés educatiu, fomentar el pensament crític i abandonar el model memorístic tradicional. Tanmateix, la proposta va col·lidir amb la ideologia dominant de l'AKP, que simultàniament reforçava continguts religiosos i nacionalistes.

6- N. del T. El kemalisme és la ideologia i escola política fundada per Mustapha Kemal Atatürk (1881-1938), militar i polític que, posteriorment a la derrota i enfonament de l'Imperi Otomà després de la I Guerra Mundial va ser el creador de la República de Turquia. Les seves idees van ser marcades per una occidentalització radical de la nova república (per exemple, adoptant l'alfabet llatí), un laïcisme militant, un nacionalisme turc i homogeneïtzador i una modernització.

TÜSİAD

La reforma va quedar atrapada en una contradicció estructural: s'exigia a l'estudiant creativitat i autonomia, però dins d'un marc moral rígid i conservador. A més, la càrrega laboral docent va augmentar de manera molt considerable i no es van donar millores laborals ni capacitat suficient al professorat. Per això el nou model es va implementar de forma fragmentada i desigual. Exigir més amb els mateixos –o menys– recursos no podia funcionar.

Expansió de l'educació religiosa

A tot això cal sumar que un dels pilars de l'AKP ha estat l'enfortiment de les escoles Imam-Hatip, que combinen educació general, amb un currículum convencional, amb formació religiosa islàmica. Aquestes escoles van ser promogudes com a espais de formació moral i patriòtica, cosa que va generar un fort component ideològic en el sistema, i el seu nombre i prestigi es va expandir notablement.

Aquesta política educativa responia a una doble lògica: d'una banda, satisfer una base electoral de l'AKP caracteritzada per un profund conservadorisme; de l'altra, construir una identitat col·lectiva alineada amb els seus valors religiosos. Tanmateix, això entra en tensió amb les necessitats del capital, que demana individus flexibles, pragmàtics i funcionals a la globalització, i sense necessitat de grans conviccions morals.

Inversió pressupostària: més diners, millor educació?

Tot i que el pressupost del Ministeri d'Educació ha anat creixent des d'una perspectiva nominal des del 2002, una anàlisi detallada indica que la inversió real en infraestructura, materials i millora del sistema educatiu ha disminuït proporcionalment. En l'actualitat, prop del 70% del pressupost es destina a salaris, mentre que només un 30% s'orienta a inversions reals.

Turquia és un dels països amb menor despesa per estudiant de l'OCDE. En aquest context, s'han traslladat creixents responsabilitats econòmiques a les famílies, la qual cosa ha erosionat el caràcter gratuït de l'educació. Famílies i docents han hagut d'assumir funcions alienes al seu rol educatiu, com ara la recaptació de fons per al manteniment escolar.

El paper dels *dershans*

En el context marcat per la desinversió educativa, els *dershans* (acadèmies privades de preparació per a exàmens) es van consolidar com una peça clau del sistema educatiu paral·lel. Tot i que l'AKP va intentar tancar-los en el marc del conflicte amb la comunitat de Gülen⁷, en realitat els va transformar en instituts privats subvencionats per l'erari públic.

7- N. de T. El moviment de Gülen, creat pel clergue Fetullah Gülen, és un grup influent, capaç de generar un *contraestat* dins Turquia i molt actiu en la creació d'escoles i universitats de caràcter islàmic. L'actual president va atribuir l'intent de cop d'estat de 2016 a aquest moviment, que ha estat prohibit i perseguit.

Aquestes institucions reforcen la lògica meritocràtica i centrada en exàmens del sistema, fet que accentua les desigualtats i relega l'educació pública a un rol secundari. La pressió constant sobre estudiants i docents, l'estrès, la competència desmesurada i l'orientació exclusiva al rendiment estandarditzat han tingut efectes negatius sobre la salut mental i la formació integral de generacions joves.

Neoliberalisme + neoconservadorisme: una fórmula contradictòria

El model educatiu de l'AKP articula de manera ambigua dues racionalitats: la neoliberal i la neoconservadora. Mentre fomenta el consum, la competitivitat i la lògica del rendiment, també imposa una moral religiosa, jeràrquica i patriarcal. Aquesta barreja ha permès al partit construir una base de suport àmplia, i combina beneficis materials (beques, tauletes, ajudes) amb legitimitat simbòlica basada en valors religiosos.

Aquest populisme assistencial no garanteix cap mena d'igualtat, sinó que reproduceix una cultura de la caritat, en reforçar la dependència dels sectors populars i consolidar el clientelisme polític i social. La suposada "igualtat d'oportunitats" es redueix a mesures pal·liatives que no transformen les causes estructurals de la desigualtat.

El rol de la lluita social i pedagògica

Malgrat l'avanç del neoliberalisme, han sorgit resistències significatives. El sindicat Eğitim-Sen, diverses organitzacions estudiantils, moviments i col·lectius de pedagogia crítica han denunciat la mercantilització educativa i en defenseu el dret universal.

Aquests actors han judicialitzat reformes regresives, impulsat models alternatius i generat consciència crítica sobre el paper de l'educació en la reproducció de les desigualtats. Tot i que els seus assoliments no han estat estructurals, han estat claus per visibilitzar altres formes possibles d'entendre i practicar l'educació.

Conclusió

L'educació a Turquia ha deixat de ser un dret per convertir-se en un producte. L'AKP ha consolidat aquesta transformació, entrelaçant privatització, moral conservadora i populisme assistencial. La mercantilització ha buidat l'educació de la seva funció emancipadora i l'ha convertida en un instrument de control social i acumulació capitalista.

La lluita per una educació gratuïta, laica, democràtica i de qualitat continua sent una tasca urgent per als sectors populars. Només mitjançant una visió crítica i una acció col·lectiva sostinguda es podrà recuperar l'educació com un dret social. La resistència organitzada, la intervenció pedagògica transformadora i la disputa pel sentit comú educatiu són camins essencials per construir una alternativa davant el model imposat per l'AKP.

Recuperar l'educació com a dret és també recuperar la possibilitat d'una societat més justa, equitativa i lliure.

Bibliografia

Akkaymak, Güliz (2010). *Neo-Liberalism and Education: Analysis of Representation of Neo-Liberal Ideology in the Primary School Social Studies Textbooks in Turkey*. Koç University.

Aydoğanoglu, Erkan (2010). "Eğitimde Kaynak Sorunu Var mı?", *Eleştirel Pedagoji*.

Bulut, Ergin (2007) *The Transformation of the Turkish Vocational Training System: Creation of Lifelong Learning, Loyal Technicians*. Boğaziçi Üniversitesi.

Dubiel, Helmut (2013). *Yeni Muhafazakarlık Nedir?* İletişim Yayınları.

Eğitim-Sen (2011). *2011-2012 Eğitim-Öğretim Yılı Başında Eğitimin Durumu*. Eğitim-Sen Bülteni.

Ertürk, Esin (2009). "Yeni Ders Kitapları ve Milliyetçilik", *Eleştirel Pedagoji* 1.

Inal, Kemal (2004). *Eğitim ve İktidar. Türkiye'de Ders Kitaplarında Demokratik ve Milliyetçi Değerler*. Ütopya Yayınları.

Inal, Kemal (2006). "Yeni İlköğretim Müfredatının Felsefesi", *Muhafazakâr Düşünce*, 5.

Inal, Kemal (2011). "AKP, Bildungsreform und Anpassung an den globalen Wandel", *Bildung und gesellschaftlicher Wandel in der Türkei. Historische und aktuelle Aspekte*. Orient-Institut Istanbul.

Inal, Kemal (2012). "Türkiye'de Büyük Burjuvazi ve Eğitim. Türkiye Sanayici ve İşadamları Derneği'nin Eğitim Raporlarının Eleştirel Analizi", *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 49.

Inal, Kemal i Akkaymak, Güliz (eds.) (2012). *Neoliberal Transformation of Education in Turkey. Political and Ideological Analysis of Educational Reforms in the Age of the AKP*. Palgrave Macmillan.

Inal, Kemal (2013). "Özel Dershaneleri Kapatmak! Piyasa, AKP ve Cemaat'in Ötesinde Dershanelere İlişkin Eleştirel Bir Değerlendirme", *Kamusal Eğitime Tehdit: Dershaneler*. Ayrıntı.

Koşar Altınyelken, Hülya (2010). *Changing Pedagogy. A Comparative analysis of reform efforts in Uganda and Turkey*. Kendi Yayını.

Özoğlu, Murat (2011). *Özel Dershaneler: Gölge Eğitim Sistemiyle Yüzleşmek*. SETA.

El nostre silenci és complicitat

Per Mar Subirats Barrera

Professora d'història a l'Institut Dertosa de Tortosa

“Hi ha molts sobreentesos ideològics i poc coneixement compartit”, afirma Juan Sánchez-Enciso⁸. Certament, hi ha molts sobreentesos ideològics. És imprescindible que partim de la premissa que no tot l'alumnat té el mateix entorn cultural, ni el mateix llindar econòmic, ni els mateixos costums familiars. No tothom és religiós, no tots han parlat sobre política i no sabem si es pregunten pels grans enigmes de la humanitat.

El professorat tenim una edat superior a l'alumnat (que ens aporta experiència), hem llegit més (o ho hauríem d'haver fet), hem tingut accés a la universitat (la majoria), hem participat en l'elecció política dels nostres líders (si hem fet ús del dret a vot), tenim una opinió formada sobre la societat, la política, l'economia... (que ningú sap si és la correcta, però que com a mínim es basa en l'acumulació de vivències pròpies o alienes compartides).

De quin punt parteixen els nostres joves (entre 14 i 25 anys)? Ja sé que alguns esteu pensant que encara sou joves malgrat trobar-vos en franges d'edat superiors, però, permeteu que us digui que malgrat ser joves, tots teniu una opinió formada i un estil de vida propi (potser no ens agrada, però el tenim), la majoria dels joves a qui em refereixo encara no el tenen, són dependents econòmicament, viuen a casa els pares o en pisos que els pares sufraguen a la ciutat on estudien, s'estan formant acadèmicament, o no, i cerquen els seus líders com en altres temps ho fèiem nosaltres.

Sovint donem per fet que tots partim de la mateixa base, que tots sabem què és la política i per a què serveix, que tots som capaços de destriar entre llibertat d'expressió i dir el que ens dona la gana, que tothom coneix els seus deures i les seves obligacions. Per desgràcia, no és així, alguns joves no ho saben, no tenen per què saber-ho, no han tingut temps per des-

cobrir-ho i a alguns no els suposa cap tipus d'interès (i és totalment legítim). També hi ha qui està fent bé la seva feina, para atenció a l'evolució de la societat, sap quines paraules emprar, controla les xarxes socials (algunes de les quals han esdevingut per aclamació popular veritables mitjans de comunicació entre la franja d'edat abans esmentada) i envia missatges que penetren en l'opinió pública i aquesta els fa seus perquè són fàcils de repetir, semblen aportar solucions i prometen l'èxit individual i col·lectiu.

8- Sánchez-Enciso, Juan (2007). *(Con)viure en la paraula. L'aula com a espai comunitari*. Graó.

Sabeu de qui parlo. Dels que han aconseguit tornar a engrescar gran part de la població mundial. Dels que estan ascendint en les enquestes i han tornat a fer sentir la seva veu en els Parlaments de molts països i nacions malgrat que no creguin en la igualtat de drets i vulnerin amb les seves intervencions alguns dels drets humans fonamentals. Són els partits d'ultradreta i les idees ultraconservadores fonamentades en principis de desigualtat i intolerància malgrat disfressar-se darrere de paraules i reformes populistes que enlluernen a molts d'aquells que no troben solucions en altres opcions.

La ultradreta i el neofeixisme estan entrant als centres educatius, com ja han calat fort en alguns sectors de la societat. L'escola no és res més que un reflex dels conflictes socials que existeixen fora de l'aula, no ens ha d'escandalitzar que això passi, però sí que hem d'evitar que avanci i cal intentar desvetllar consciències i treballar conceptes que ajudin a crear una idea pròpia i crítica als joves que s'estan formant. Cal contrarestar dins les aules els missatges feixistes, xenòfobs, racistes, masclistes, negacionistes, populistes... I molts ja ho estem fent.

Els neofeixismes es valen de les *fake news* i les xarxes socials per difondre's i estendre's. Dinamiten els serveis públics amb polítiques neoliberals i privatitzacions per combatre, segons ells, les desigualtats i donar la possibilitat que hi hagi més opcions per escollir en "llibertat". En una entrevista al programa *L'ofici d'educar* de Catalunya Ràdio, Enrique Javier Díez Gutiérrez, aborda aquest tema parlant del seu llibre, *Pedagogia antifascista* on exposa que el neofeixisme s'està colant a l'escola i al panorama mundial per la carència de polítiques democràtiques i la por a la denúncia.

La memòria històrica i democràtica és una eina fonamental que tenim a les nostres mans per combatre la proliferació de les idees neofeixistes que estan colonitzant les ments de part dels joves. Ara que el neofeixisme està de moda i es considera transgressor cal contrarestar aquesta tendència. Com? Cal propiciar el debat; cal exposar la història sense complexos explicant temes que potser resulten incòmodes a una part del professorat; cal contrarestar el discurs i la defensa de la llibertat que fan els partits de l'extrema dreta, perquè sabem del cert que és una llibertat a mitges, que és només la seva llibertat, que és una llibertat que no pot diferir de la idea preconcebuda que el partit o grup ha marcat, no és una veritable llibertat.

Els alumnes saben reconèixer el feixisme tradicional, el de Hitler o Mussolini, però de vegades no saben identificar-lo en els discursos i tendències actuals. Al nostre país costa encara més que en altres parlar de feixisme, costa dir obertament que el règim franquista era precisament un règim feixista. És l'herència que ens va deixar la historiografia tradicional vinculada al règim que va silenciar els intel·lectuals crítics i els va condemnar a l'exili.

Hem de donar eines al jovent. Hem de perdre la por de parlar i hem d'emprar la llibertat que tenim a les aules, perquè n'hi ha i l'hem d'aprofitar. Ens hem de desacomplexar i saber que explicar els totalitarismes, parlar de la dictadura, revelar la realitat dels camps de concentració espanyols durant el franquisme, explicar la manipulació que el règim feia de la comunicació, evidenciar la perduració del franquisme en alguns organismes actuals... és un deure que tenim si no volem contribuir a la repetició.

Per això, és bàsic compartir coneixement, com diu la segona part de la cita inicial. El coneixement que hem adquirit amb l'estudi i amb la vida. Si ajudem a identificar i analitzar comportaments incívics, xenòfobs, racistes, intolerants, masclistes o negacionistes no estem adoctrinant (com diuen els neofeixistes per amenaçar-nos i que ens apliquem autocensura), estem formant ciutadans crítics que lideraran el futur de la nostra societat.

"Per què no ens han explicat mai el que estàs dient?" Em va demanar una alumna fa pocs anys mentre feia una classe d'economia a 4t d'ESO i intentava explicar com les polítiques econòmiques i socials varien en funció dels que lideren el nostre país.

“Per què no ens feu llegir llibres com aquest com a lectura obligatòria?” Em va preguntar una alumna després de la lectura en veu alta del llibre *Indigneu-vos!* d'Stéphane Hessel a la matèria d'activitats cíviques i culturals. Una matèria que és una oportunitat d'or per tractar temes que de vegades no sabem com encabir a les programacions d'altres matèries i que ens permet tractar qualsevol tema d'actualitat, de cultura, d'oci, de debat, d'opinió, de reflexió... un veritable regal si el sabem aprofitar.

Els que com jo tenim la sort d'impartir la matèria d'història, si ens atrevim i perdem la por, ens trobarem amb situacions que ens faran creure que un canvi de tendència és possible, i que donen realment sentit a la nostra professió. A continuació, us deixo alguns exemples de reflexions de l'alumnat sobre el còmic *Què és en realitat el feixisme?* de Kalle Johansson publicat per l'editorial Takatuka.

“El feixisme utilitza la intimidació per a silenciar les veus, cosa que s'hauria de considerar una amenaça a la democràcia que tant ens ha costat a la ciutadania.”

“La societat és l'única que pot solucionar el problema, així que el més important és educar-la per eliminar les ideologies feixistes i crear un món millor.”

“Nosaltres volem que aquests partits no arribin al poder, no estem a favor de les seves idees racistes, xenòfobes i masclistes. I volem lluitar per conscienciar la gent perquè aquests partits no arribin al poder.”

“En aquests casos, el coneixement de la Història és una eina important per al present, ja que es coneixen

xen els fets que s'han esdevingut durant el govern dels partits antidemocràtics o feixistes. No s'ha d'abaixar la guàrdia.”

“El feixisme sempre busca la superioritat.”

“El feixisme encara existeix, però està camuflat.”

Compartim coneixement! El professorat no fem una altra cosa i és una eina molt poderosa per evitar que els neofeixismes segueixin colonitzant l'escola i les ments dels nostres joves.

El nostre silenci seria complicitat.

El jovent davant l'onada reaccionària

Per Miquel Ramos

Periodista especialitzat en l'estudi de l'extrema dreta i els moviments socials i música, teclista i vocalista d'Obrint Pas

No són pocs els pares i mares de la meua edat, ja passats els 40, i també amics professors i professores que avui em confessen espantats no saber com afrontar allò que veuen a les aules i entre els adolescents. Hi ha una preocupació compartida i fonamentada sobre com algunes de les idees més reaccionàries són acceptades i reproduïdes per una part dels joves. Es tracta d'un fenomen global que ha aterrat també a les escoles i que, en gran manera, té els més joves com un dels objectius principals. Una batalla que s'està lliurant en múltiples fronts contra determinats consensos i tot un sistema de valors i creences que formaven fins fa ben poc els pilars de les societats democràtiques, de la convivència en la diversitat.

Res d'allò que passa a les aules és un fenomen aïllat ni una anècdota singular. És un reflex del moment actual, de la progressiva conquesta d'una part dels sentits comuns de la població, que acaba transvasant-se també als més joves per múltiples vies. Molts pares i mares es pregunten com, després d'haver educat els seus fills i filles en una sèrie de valors i estant envoltats d'un entorn suposadament segur i impermeable a tants odis, aquests prenen el camí contrari. Sense desertar de les nostres responsabilitats com a adults, cal ser conscient de les nostres limitacions, de fins on arriba la nostra incidència, i quins altres actors estan estirant els marcs i l'explicació del món cap a terrenys perillosos. Només si detectem l'origen de la infecció podrem diagnosticar el problema i pensar possibles solucions.

En primer lloc, cal desterrar la idea que els joves són avui més reaccionaris que abans. Tot i haver-hi senyals que ens diuen el contrari, tot i veure com s'exhibeixen avui sense pudor certes banderes de la intolerància i discursos d'odi, hi ha també un contrapès que ens costa més de veure, cegats per l'onada neofeixista, però que és encara una resistència contra aquesta. Els joves són avui més tolerants que fa uns anys, i els qui vam viure la nostra adolescència durant els anys 90 sabem que hi ha assumides determinades conquestes i lluites que abans no ho estaven. La gran tasca pedagògica que s'ha fet durant anys en termes d'igualtat acompanyada d'aquestes conquestes polítiques ha tingut efectes notables en la percepció i l'actitud dels joves. La diversitat és molt més evident avui a les aules, com ho és a la societat, i la seua acceptació també ha crescut, malgrat les resistències tan vehements que s'exhibeixen i que, com no podia ser d'altra manera, ens han de preocupar.

És precisament la normalització, consens i conquesta del sentit comú, l'acceptació de la diversitat i dels drets humans com a base de les nostres relacions socials i polítiques, allò que ha permès als reaccionaris presentar-se falsament com a rebels, com a políticament incorrectes. La institucionalització d'alguns discursos feministes, per exemple, ha estat reassignificada pels ideòlegs de l'extrema dreta com una imposició, estenent la idea que la igualtat implica una pèrdua de drets, i que s'imposa de manera artificial sobre un ordre natural.

L'estratègia implica negar l'existència d'unes desigualtats estructurals, fent creure que les dones ja gaudeixen d'una igualtat efectiva i real, i que, per tant, el feminisme ja no només no és necessari, sinó que s'ha convertit en un atac als homes. I quan el govern i les institucions de torn en fan bandera, almenys al plànol retòric, es tracta d'un atac institucionalitzat. Aquest mantra s'estén també contra altres consensos en matèria de drets humans, presentant-los com a greuges contra els qui ostenten la posició dominant, no perquè perden drets sinó per no perdre privilegis. És un dels pilars bàsics de tot l'aparell ideològic de l'extrema dreta, i s'aplica a cadascuna de les lluites que tracten d'assolir més drets. És, en resum, tot allò que l'extrema dreta ha aconseguit inserir dintre del terme "woke". L'origen d'aquesta paraula (despert en anglès) són totes aquestes lluites pels drets (feminisme, antiracisme, igualtat en tots els àmbits) que l'extrema dreta ha reassignificat i caricaturitzat, fent creure que es tracta d'una imposició. És així com, des d'aquest "victimisme des del privilegi" se sedueix una part de la ciutadania, temerosa de perdre una posició hegemònica que l'extrema dreta fa creure que li pertany per naturalesa.

Aquí és on una part del jovent, sobretot els homes, troba respostes o llocs segurs. Qüestionar l'ordre hegemònic masculí, heterosexual, blanc, cristià o occidental en societats com la nostra, cada vegada més diversa, provoca un replegament identitari, la cerca d'espais segurs que resguarden les essències d'allò

que es ven com a immutable. No sonarà ja estrany parlar de determinats temes i amb un determinat llenguatge que l'extrema dreta ha aconseguit instal·lar a l'esfera pública per múltiples vies, arribant també, inevitablement, a les aules i als més joves. Allò que tracta de fer creure aquesta nova onada reaccionària és que “ja no es pot dir res”, que existeix una “cultura de la cancel·lació” que censura allò “políticament incorrecte”, i que, per tant, manifestar aquests odís és anar a contracorrent. És ser rebel.

El canvi, l'hàbit de consum d'informació i d'oci i la manca d'aprenentatge sobre com accedir a informació veraç i fer un ús responsable de les xarxes socials i d'internet fa possible que, cada vegada més, la desinformació circule de manera viral. L'ús de notícies i dades falses per promoure prejudicis i reproduir estereotips ha estat una constant al llarg de la història, però la nova era digital ofereix canals molt més directes i efectius, habitualment impunes, on la desinformació i la banalització del mal s'estén sense control. Això, junt amb l'anonimat que ofereix la xarxa, dona peu a determinats comportaments abusius i a l'extensió i normalització dels discursos d'odi. Si, a més, aquestes actituds i “veritats alternatives” es vesteixen de rebels, inconformistes o políticament incorrectes, esdevenen seductores per a una part dels joves que pretenen desmarcar-se de la norma.

La teoria de la finestra d'Overton explica el procés que tracta de fer a poc a poc acceptables demandes que abans no ho eren. En el transcurs de la història, els avenços socials i polítics al llarg del temps s'han degut al fet que quelcom impensable acaba convertint-se en consens gràcies a la tasca pedagògica i política d'un determinat grup de persones. Però la finestra d'Overton també explica com es pot fer en sentit contrari, és a dir, fent raonables propostes que avui ens semblen impensables, com prendre drets a determinats col·lectius que tant van patir per aconseguir-los, o instal·lar un nou marc autoritari. Aquest recorregut és on està avui immersa una part de la política global, amb els nous lideratges de l'extrema dreta i els seus progressius èxits electorals, acompanyats de nombrosos artefactes culturals i de gran influència social, proposant al debat públic un gir cada cop més autoritari i més exclouent, cap a una societat on tant la democràcia com els drets siguin prescindibles.

Existeixen diverses bombolles identitàries a internet que funcionen com a vectors de transmissió de valors reaccionaris. L'anomenada masclosfera (l'ecosistema masculí antifeminista), canals de Telegram o de YouTube sobre conspiracions, ben adobats de desinformació, i fòrums i altres plataformes d'interacció virtual són espais on actualment rau tot aquest magma reaccionari. Altres actors imprescindibles són determinats creadors de contingut, també anomenats *influencers*. Solen ser personatges histriònics i hiperbòlics, que sedueixen més per l'estil de comunicar (insults, crits, assenyalaments) que per oferir continguts amb informació veraç o debats sans. Així, contribueixen a reforçar una toxicitat ja instal·lada a les xarxes que després es trasllada d'alguna manera a la vida real. Tots aquests productes digitals generen sensació de comunitat i ofereixen una sèrie de certeses que sovint sedueixen una part de la població, no només el jovent.

Les teories conspiranoiques com la del gran reemplaçament, que assegura que hi ha un pla ocult per substituir la raça blanca a Occident per societats mestisses a través de la migració, en són exemples. També la por a una suposada islamització d'Europa, que fa servir les mateixes claus que històricament ha fet servir l'antisemitisme per a culpar els jueus de tots els mals i convertir-los en bocs expiatoris. Les alertes contra allò que anomenen "ideologia de gènere", que estaria destinada a subordinar els homes als deliris feministes, i l'existència d'un suposat "lobby LGTBI" que normalitza conductes i identitats aberrants i capritxoses són també part del menú habitual de l'extrema dreta, presentat de múltiples formes per tots els públics, i que arriben a tots els públics.

L'extrema dreta ha llegit molt bé aquest moment i ha reconegut el potencial propagandístic i per la batalla cultural de les xarxes socials. Per això ha invertit grans esforços i molts diners en inundar-les amb els seus productes, no necessàriament relacionats amb una organització en concret, però sí amb els missatges que abanderaren. En canvi, des de l'oposició i la resistència a l'extrema dreta no es compta amb els mateixos recursos, i sovint ni tan sols amb la voluntat per lliurar la batalla en aquest terreny. De fet, existeixen algunes campanyes impulsades per organitzacions d'extrema dreta per coaccionar els professors i professores i els centres educatius per evitar que hi haja cap pedagogia en favor de la igualtat i la diversitat. És el cas de les nombroses denúncies d'*Abogados Cristianos* i altres organitzacions contra tallers sobre educació afectivosexual, o contra la presència de llibres sobre temàtica

LGTBI o feminista a les biblioteques. Aquestes campanyes acaben coaccionant el col·lectiu docent, que en algunes ocasions no s'atreveix a proposar determinades activitats o recomanar alguns llibres per por de ser assenyalat.

Però creure que el problema són només les xarxes socials seria enganyar-nos. Tot i que tenen una clara i notable influència, no són l'únic factor de radicalització i d'infecció reaccionària del jovent. Existeix una gran distància entre allò que s'aprèn a casa i a l'escola, i allò que consumeixen els adolescents lluny de qualsevol control i filtre. La frustració que genera la precarietat i la manca d'expectatives pel jovent per les condicions estructurals l'aboca sovint a buscar respostes i vies de desgrecge que l'extrema dreta sap reconduir cap al seu terreny. Cal escoltar els joves i entendre les seues ansietats vitals, i ser conscients de la problemàtica que suposa no tenir accés a un habitatge i a una feina digna, a un accés als serveis i a una oferta cultural i política sana que garantisca la seua independència, esperit crític i vida digna. És, per tant, imprescindible, actuar en tots els àmbits per garantir una alternativa a la in-

tolerància, atenent també les condicions materials i la batalla cultural per garantir que determinats consensos en matèria de drets humans no es perden.

Així i tot, no són pocs els i les joves que es desmarquen de l'onada reaccionària i prenen partit per altres causes relacionades amb els drets i les llibertats. Joves que mostren també les mateixes preocu-

pacions que nosaltres en veure els seus companys i companyes caure en el parany de l'extrema dreta. Pensar que el jovent és reaccionari, com abans dir que no s'interessava per res, és tan fals com contraproductiu. No només cal escoltar-los, sinó trobar la manera d'ajuntar esforços per fer un front comú. Comptant sempre amb elles i ells.

Sobre què fer des d'aquesta posició desigual i amb les eines a l'abast hi ha encara un gran debat. I l'educació i el paper dels professors i les professores sempre hi tenen un paper principal, que ha de comptar amb l'imprescindible suport de la resta de la ciutadania. Però la càrrega de la responsabilitat no pot recaure únicament en els pares i les mares i els i les mestres, sinó que requereix un acompanyament i un blindatge institucional per protegir tant l'educació envers les coaccions i les manipulacions interessades, com el jovent davant l'allau d'artefactes propagandístics de l'odi i la intolerància que pretenen fer de les noves generacions nous soldats de la involució democràtica.

Els comunistes enfront de la reacció i la fallida reformista

Per Ani Pérez Rueda

Militant del Moviment Socialista i doctora en Educació per la UAM, va publicar el resultat de la seva investigació doctoral sobre educació alternativa, amb el títol Las falsas alternativas (2022)

Gairebé ningú nega que vivim un procés de dretanització general de la societat i, tanmateix, les explicacions més habituals d'aquest fenomen deixen molt a desitjar: el problema és que la joventut passa massa temps a Internet, que els mitjans de comunicació difonen boles constantment, que Elon Musk ha comprat Twitter, que la fama dels *influencers* d'extrema dreta és imparable, que la judicatura és també de dretes i un llarg etcètera. Sense negar l'impacte d'aquesta mena de qüestions, no es pot entendre la dretanització sense apuntar, primer, a la crisi capitalista i, segon, als agents polítics que

tenen capacitat d'intervenir en aquesta conjuntura. Per això, el punt de partida d'aquest article és que les crisis són períodes que radicalitzen —en un sentit o altre— i que avui la dreta té major capacitat per escorar el tauler en el propi interès, en part per la fallida de l'esquerra parlamentària i en part per l'absència d'una alternativa revolucionària en condicions de fer front a la reacció. Com es pot intuir, parlaré més de política que d'educació, però és que no podem resoldre els problemes en educació si no parlem abans de política.

Comencem pel principi. La crisi —que esclata quan el capital és incapaç de continuar l'espiral d'acumulació— requereix sempre alguna mena de reajustament o d'ofensiva contra la classe treballadora que permeti a la classe capitalista tornar a acumular beneficis. Per això la crisi de les darreres dècades ha anat acompanyada de devaluacions salarials, atacs als drets polítics, retallades en els serveis públics i d'un procés general de privatització en què els estats tracten de revertir la crisi obrint al negoci privat esferes que abans es trobaven sota el seu control directe. Aquestes polítiques que han posat a la diana l'educació pública i han tingut com a conseqüència l'empitjorament de les condicions de vida de la classe treballadora i el reforç de la dominació.

Tot i que molts associen aquestes polítiques només amb la dreta, cal recordar que han estat implementades arreu del món i per governs de tots els colors, de dreta i d'esquerra. Pel que fa a la privatització de l'educació, és cert que és la dreta la que aplica mesures en favor seu a cara descoberta al mateix temps que n'enalteix els avantatges enfront dels defectes de l'educació pública. No obstant això, els partits d'esquerra no porten a la pràctica cap política antagònica a l'anterior: si bé en l'àmbit del discurs tots critiquen l'expansió de la concertada, a l'hora de la veritat sempre o l'acaben engreixant o es limiten a mirar de controlar-ne els "excessos". Per exemple, en el pacte de govern que van signar l'octubre del 2023, PSOE i Sumar van aprovar incrementar el pressupost per a la concertada, suposadament per evitar el cobrament de quotes il·legals (que fan al voltant del 80% d'aquests centres). De la mateixa manera, EH Bildu ha tingut un paper central en el blindatge de la concertada a Euskal Herria i, tot i

que l'ensenyament en èuscar està completament estès a l'escola pública, segueix apostant pel model de les ikastoles. És a dir, escudant-se en una causa noble com és la defensa de l'euskera, apunten un model educatiu segregador pensat per a l'autoreproducció d'unes classes mitjanes nacionals.

Això és així perquè tots ells, com a partits lleials a l'estat capitalista, es veuen obligats cada vegada que governen a aplicar les mesures necessàries per mantenir o relançar el sistema d'acumulació capitalista. Així, la retòrica amb què s'embolcalla la socialdemocràcia radical no és res més que una disfressa per ocultar que les seves promeses són en el millor dels casos fum i en el pitjor, la implementació a cara descoberta del programa de la burgesia. I mentre la classe treballadora s'enfronta a un empitjorament de les condicions de vida, descobreix també que aquells en qui confiava per defensar els seus interessos es limiten, com a bons gestors de l'estat capitalista, a aplicar polítiques antiproletàries i a fer servir la repressió contra qui protesta. Com a conseqüència, la socialdemocràcia —que en períodes anteriors caracteritzats per un creixement econòmic sostingut encara tenia alguna cosa a oferir, tot i que sempre molt per sota de les concessions que un moviment revolucionari podria arrencar-li a una burgesia temerosa del seu ascens—, es troba avui en una fallida absoluta i es mostra de forma cada vegada més evident com el que és: la pota esquerra del capital. Viu —o més aviat agonitza— a còpia de mentides sobre quina ha estat la seva contribució real i de promeses que sap que no pot complir. Incapaç a més de recompondre's internament, ja no pot continuar venent-se com una alternativa creïble.

En absència d'una alternativa revolucionària amb força per encapçalar la lluita contra el capital, que seria necessàriament una alternativa proletària, una ultradreta fundada a la petita burgesia té el camp lliure. Mentre l'esquerra parlamentària compta amb el descrèdit de bona part de la seva antiga base social que els ha vist passar per tots els adreçadors, i una altra part s'ha passat al conservadorisme o fins i tot a la reacció, amb l'atribució del fracàs de l'esquerra a la seva degeneració postmoderna i a altres qüestions de caràcter social i cultural, la dreta, i sobretot l'extrema dreta, es presenten com l'única opció capaç de capgirar aquest escenari. Per la seva banda, un sector de les classes mitjanes, a les quals la crisi arrossega vers un procés de descomposició i pèrdua de privilegis, s'hi resisteix i reforça discursos i polítiques antiproletàries orientades a blindar els seus interessos.

En definitiva, el conservadorisme i la reacció creixen al mateix temps que minva la confiança en l'esquerra progressista. En educació s'estén el rebuig a certes transformacions educatives impulsades, almenys en part, per l'esquerra progressista (la introducció de les pedagogies alternatives a l'escola pública, l'educació emocional, la centralitat de la innovació metodològica per sobre de la qüestió dels objectius i els continguts, etc.). Per altra banda, avancen la nostàlgia per l'escola del passat, la defensa de la cultura de l'esforç i la meritocràcia, la reivindicació de l'autoritat docent en un sentit molt clàssic o dogmàtic i l'estigmatització de l'alumnat proletari més vulnerable, de vegades de forma més oberta i altres disfressada de preocupació pel benestar i el dret a aprendre de l'alumnat "no problemàtic" que sí que vol aprofitar les oportunitats⁹.

Si fem un cop d'ull als debats de l'esquerra tuitaire, s'observa una clara polarització entre dos equips enfrontats, tot i que dins de cadascun hi ha matisos: el progressista i el conservador-reaccionari. Encara que molta gent no encaixi en cap d'ells i es trobi, en aquest sentit, orfe de "bàndol", si només ens fixem en les figures més rellevants en el debat públic al voltant de l'educació, l'exercici de categorització esdevé més fàcil. Sens dubte, entre uns i altres sembla haver-hi un antagonisme irreconciliable. Ara bé, si ens preguntem sobre les posicions polítiques subjacents, observarem que en el fons hi ha un seguit d'acords fonamentals: tant uns com altres defensen una política reformista, de conciliació de classes i de gestió de l'Estat capitalista, encara que per a uns els referents preferits al nivell de la política general siguin Sumar o Podem i per a d'altres, la recent *Izquierda Española*.

Cap dels partits que componen avui l'arc parlamentari, siguin d'esquerreres o de dretes, siguin més progressistes o més conservadors, posa en dubte els pilars del capitalisme: el no qüestionament de la propietat privada, el manteniment del poder en mans de la burgesia, la gestió de l'Estat capitalista i l'explotació del proletariat. És a dir, cap toca el nucli del capitalisme. Els partits progressistes creuen que l'educació del futur hauria de ser igualitària, socialment justa, respectuosa amb el medi ambient i tot un seguit de declaracions boniques, però alhora apunten els pilars d'una societat basada en l'explotació, la dominació, la competència i la destrucció dels ecosistemes. Per dir-ho d'una altra manera, rere les seves batalles al voltant de qüestions culturals, el que s'amaga és un acord total en els afers polítics i econòmics fonamentals. Cap aposta de forma conseqüent per una política revolucionària, per més que alguns esmentin la revolució com a recurs retòric.

Davant d'aquest escenari, els reptes dels comunistes són enormes. En primer lloc, hem d'analitzar la conjuntura de forma rigorosa i oferir una lectura comunista dels problemes actuals de l'educació i de la societat en general per estendre aquesta consciència a cada vegada més sectors. Perquè davant els problemes que preocupen el professorat avui, l'error que cometten molts progressistes és doble.

9- Pérez, Ani (2025). Educació, auge reaccionari i política comunista. Universitat Popular. Disponible a: <https://youtu.be/vGt-xAmQ-8vE?si=xBqJaldzejiXkr2Y>

En primer lloc, davant les crítiques exacerbades i falses de conservadors i reaccionaris, tendeixen a minimitzar la gravetat de certs problemes i deixen que siguin els primers els que s'erigeixin en els autèntics crítics de l'*statu quo* o de l'*establishment*, els que no tenen pèls a la llengua, els valents que es rebel·len contra el dogma liberal i poden representar el malestar dels altres. En segon lloc, molts progressistes tendeixen a oferir com a solució als problemes moralisme i bons desitjos, i deixen als altres presentar-se com els realistes o els que tenen els peus a la terra, els que sí que s'han enfrontat a contextos difícils i, per tant, coneixen la realitat de les aules. De fet, la caricatura es construeix sovint com una confrontació entre professors d'instituts difícils i professors universitaris de Pedagogia que no han vist mai un nen.

I és clar, si es permet als reaccionaris definir els problemes i dictar les solucions, i a això només se li oposa un impuls moral, tenen les de guanyar. Per això, les comunistes hem de saber explicar què passa realment i per què, amb claredat i ferma, però assenyalant l'autèntica arrel de tots els problemes que travessen avui l'educació, que no són ni l'alumnat problemàtic, ni la immigració, ni les famílies, sinó les contradiccions intrínseques al capitalisme, que promet progrés, prosperitat i igualtat mentre produeix barbàrie, misèria i desigualtat.

Per això, a tot el professorat que es mou avui entre la indignació i l'apatia per l'absència d'un horitzó radicalment diferent hem d'allunyar-lo dels cants de sirena d'uns i altres, perquè els progressistes ens diuen fins a no poder més que són ells els que poden aturar l'auge reaccionari quan la realitat és que no han fet més que alimentar-lo. Sota l'ordre polític

capitalista, sigui en la seva versió més salvatge o en aquesta versió progressista i reformada que ens prometen alguns, l'educació estarà sempre en mans de polítics professionals, buròcrates i empresaris. Per això, si volem lluitar realment pel progrés en educació —que no és el fals progrés dels liberals sinó un que passa necessàriament per un canvi social revolucionari— hem de lluitar primer per un projecte que lliuri al proletariat la capacitat de governar, per prendre les regnes de la societat i transformar-la d'arrel. És a dir, pel socialisme.

Per això necessitem una organització política revolucionària que constitueixi una veritable alternativa tant als partits de l'esquerra del capital com a les forces reaccionàries que volen capitalitzar el descontentament. Una organització de masses guiada per una consciència socialista i sostinguda sobre la disciplina militant. No és una tasca senzilla ni a curt termini, però construir una organització d'aquestes característiques és avui una tasca ineludible.

Fotografia Wikimedia

Escola inclusiva o exclusiva? Una qüestió urgent i de país

Per Patricia Morales Bernard

Mestra d'educació especial i coordinadora del grup nacional d'escola inclusiva d'USTEC·STEs (IAC)

Des dels marges del sistema

Vaig començar a treballar a l'educació l'any 2000, en un centre d'educació especial amb alumnes amb trastorns de conducta. Era un espai doblement segregador: per un costat, perquè ja formava part d'un sistema paral·lel fora de l'educació ordinària; per l'altre, perquè dins mateix del centre aquests alumnes eren considerats “els difícils entre els difícils”. Molts no tenien cap discapacitat greu, sinó que havien patit itineraris escolars trencats, històries vitals complexes o problemes de salut mental.

Aquesta vivència inicial em va fer entendre que el problema no eren els infants, sinó el sistema. Un sistema que, sota l'aparença de neutralitat, pren decisions profundament ideològiques: qui pot quedar-se i qui ha de marxar. Qui mereix ser educat en comunitat i qui ha de fer-ho en espais separats. Aquestes decisions no són pedagògiques, són polítiques.

Aquest alumnat havia estat expulsat del sistema ordinari perquè “no hi cabia”. L'única sortida que se'ls ofería era ser apartats, trencant així part de les seves oportunitats futures. Malgrat els intents de personalitzar l'atenció, moltes vegades la tasca educativa es reduïa a un acompanyament emocional per acceptar el lloc marginal on els havia col·locat el sistema. La lluita diària no era només pedagògica, sinó també per la dignitat. I això deixa empremta.

Afortunadament, els centres d'educació especial han estat sempre —i continuen sent— espais acollidors, un suport clau per a qualsevol infant amb dificultats i la seva família. Són, a més, un pou d'expertesa, vocació i creativitat, sovint invisibilitzats. El seu paper, però, ha de ser repensat dins d'un sistema que no parteixi de la segregació com a punt de partida, sinó com un suport dins d'un model inclusiu.

El decret d'educació inclusiva: promeses trencades

L'any 2017 es va publicar el Decret 150/2017 per a l'escola inclusiva. Amb ell, es desplegaren recursos i suports intensius. S'iniciava un canvi d'enfocament: es volia passar d'un sistema segregador a un model en què tot l'alumnat fos benvingut, present a l'aula, participant activament i progressant. Però aquell somni, ple de promeses, va començar a esquarterar-se ben aviat.

La realitat va mostrar que, malgrat la retòrica, els recursos seguien sent insuficients, la formació docent precària i l'acompanyament institucional mínim. El decret naixia amb bones intencions, però sense dotació estructural ni reconeixement professional per als docents que haurien de sostenir-lo. El resultat? L'escola inclusiva es queda en paraules, papers i projectes, mentre a les aules es multipliquen les dificultats i la frustració creix.

El reaccionarisme educatiu: una amenaça latent

En aquest context de manca de recursos i d'estrès professional, s'ha fet fort un discurs reaccionari que qüestiona l'educació inclusiva. Apareixen veus que reclamen el retorn a un model "tradicional" on l'alumnat "destorba" sigui apartat. Aquestes posicions, moltes vegades disfressades de preocupació per la qualitat educativa, amaguen un fons profundament excloent.

Són discursos que pretenen culpabilitzar la diversitat per les mancances del sistema, i que obvien la responsabilitat política de no dotar-lo amb els mitjans necessaris. Tornar a la segregació és una solució fàcil per a qui no vol transformar res, però perpetua desigualtats i vulnera drets fonamentals.

El fals dilema: qualitat versus inclusió

Un dels arguments recurrents del pensament reaccionari és que la inclusió rebaixa el nivell acadèmic. Res més lluny de la realitat. En països com Finlàndia o Noruega, l'experiència pràctica demostra que una escola que aplica metodologies inclusives millora l'aprenentatge de tot l'alumnat. Estratègies

com el disseny universal de l'aprenentatge (DUA), l'aprenentatge cooperatiu, la codocència i la personalització de l'ensenyament beneficien a tothom, no només a qui té dificultats.

Ignorar aquest consens internacional és negar l'evidència. I encara més greu: és condemnar milers d'infants a trajectòries escolars truncades, a una vida marcada per l'etiqueta i la invisibilitat. L'excel·lència no pot ser l'excusa per apartar qui no s'ajusta a una suposada normalitat. La veritable excel·lència s'assoleix quan ningú no queda enrere.

El suposat dilema entre qualitat i inclusió és un parany ideològic. La veritable qualitat educativa és la que s'adapta a la diversitat, no pas la que l'elimina. L'escola que vol excel·lència només per a uns quants, és una escola que renuncia a ser equitativa i passa a ser exclusiva.

D'altra banda, vull reiterar que els centres d'educació especial són un recurs valuós que cal preservar i alhora repensar dins d'un marc inclusiu que no separi per defecte. Cal aprofitar la riquesa educativa i l'expertesa que els caracteritza.

El risc d'un sistema segregador: l'escola exclusiva

Adoptar un model d'escola que separa, retira i expulsa l'alumnat per condicions personals implica conseqüències devastadores:

- **Perpetua les desigualtats:** Els més vulnerables són exclosos del sistema educatiu.
- **Augmenta el fracàs escolar:** La segregació incrementa l'abandonament i redueix les expectatives de futur.
- **Genera estigma:** L'etiquetatge educatiu marca de per vida i fomenta la discriminació.
- **Desmantella el sistema públic:** Allunya les famílies amb recursos i afavoreix la privatització de l'educació.

Aquest model no només falla com a sistema educatiu, sinó que ataca la cohesió social i la igualtat d'oportunitats. L'escola ha de ser espai de reparació, no d'exclusió.

Una escola que no només ensenya, sinó que educa

L'educació no és només transmissió de continguts, és formació ciutadana. Una escola inclusiva és una escola que educa en valors: la convivència, l'empatia, el respecte i la solidaritat. Quan l'alumnat conviu i comparteix espais d'aprenentatge amb companys i companyes que tenen experiències, capacitats o necessitats diverses, desenvolupa una mirada més empàtica, oberta i compromesa amb la justícia social. Aquesta vivència quotidiana de la diversitat esdevé una eina educativa fonamental, especialment en el context actual, on cal fomentar valors inclusius per construir una societat més cohesionada i equitativa. L'homogeneïtzació no educa, empobreix.

Quan l'alumnat creix en un entorn on la diferència és visible, reconeguda i valorada, desenvolupa una comprensió més profunda de la complexitat humana. Aquesta mirada crítica i justa, basada en el respecte a l'altre i en la defensa dels drets col·lectius, és una llavor de ciutadania activa. I és justament aquesta educació en la diversitat la que dona sentit a l'escola com a eina de transformació social.

L'escola és una miniatura de la societat, i per això ha de ser plural i diversa. Si volem una societat democràtica, no podem permetre una escola que discrimini.

La inclusió, una inversió en el futur

L'escola inclusiva no és només un dret, és una aposta de futur. Quan invertim en inclusió, formem persones capaces de conviure en una societat complexa, oberta i diversa. Reduïm desigualtats, potenciem el talent i prevenim l'exclusió social.

Aquesta inversió és també econòmica i política: menys absentisme, menys abandonament, més cohesió. És un model més sostenible i més humà.

Prevenició de l'absentisme i millora del benestar

Els centres inclusius tenen un efecte directe en la motivació de l'alumnat. Quan els infants i adolescents se senten compresos i acompanyats, l'assistència i el compromís escolar milloren. L'exclusió,

en canvi, genera desconexió i rebuig. El sistema educatiu ha de ser capaç d'acollir i sostenir. És així com es lluita contra l'absentisme i el fracàs.

L'atenció personalitzada és possible si hi ha voluntat

Una escola inclusiva no significa improvisació ni manca d'exigència. Al contrari: requereix detecció precoç, intervenció adequada i una educació ajustada i personalitzada. És possible atendre totes les necessitats si el sistema es dota de professionals formats, especialistes, personal de suport i condicions materials que ho facin viable.

Per fer-ho cal:

- **Política inclusiva de veritat:** és responsabilitat del Departament d'Educació fer una aposta decidida i facilitar un marc previ que possibiliti la implementació de mesures i suports universals imprescindibles.
- **Reducció de ràtios:** per permetre una atenció ajustada a les necessitats de l'alumnat i a la realitat de cada centre cal reduir els grups d'alumnes i la relació entre docents i alumnes per centre.
- **Més recursos humans:** cal personal especialitzat en tots els centres (més d'una TEEI per centre, EEE, mestres d'AL a tots els centres, INS, orientació...).
- **Models organitzatius i funcionals** als centres educatius que permetin treballar en clau inclusiva.
- **Formació docent específica:** calen mestres preparats per a la diversitat i metodologies inclusives.
- **Un canvi de mirada:** la inclusió és una cultura, no només una estratègia.

Un decret ple d'esquerdas

Malgrat el decret d'inclusiva, la seva aplicació real ha estat limitada i contradictòria. En molts centres, la inclusió es viu com una sobrecàrrega, no com una oportunitat. Això passa perquè el sistema ha deixat tota la responsabilitat als professionals, sense proporcionar-los les eines per afrontar-la.

El model actual sobreviu gràcies a la vocació, la resistència i l'esforç extraordinari de docents i personal d'atenció educativa. Però la vocació, per molt valuosa que sigui, no pot sostenir un dret fonamental. És el Departament qui ha de liderar la transformació amb una aposta clara per l'equitat. És l'Administració qui ha d'assumir la responsabilitat.

Un pacte d'estat: prou de pedaços

No es pot continuar canviant lleis educatives cada cop que canvia un govern. Cal un pacte d'estat per l'educació inclusiva, amb finançament estable, reconeixement als professionals i una estratègia clara i sostinguda a llarg termini. L'escola inclusiva no pot ser una moda ni un eslògan buit.

Cal valentia institucional per reconèixer que el model actual no funciona i que sostenir-lo només amb voluntarisme és irresponsable. No podem continuar demanant miracles a qui ja fa temps que treballa en condicions precàries. No es tracta de demanar més compromís als professionals, sinó de garantir-los les condicions per exercir amb dignitat i eficàcia.

Només amb voluntat política real podrem revertir anys de retallades, dignificar la professió i garantir una educació de qualitat per a tothom. No es tracta de caritat, sinó de justícia.

No és una utopia: és una necessitat urgent!

Xarxes socials, el miratge de la informació i el parany de la polarització

Per Mar Hurtado

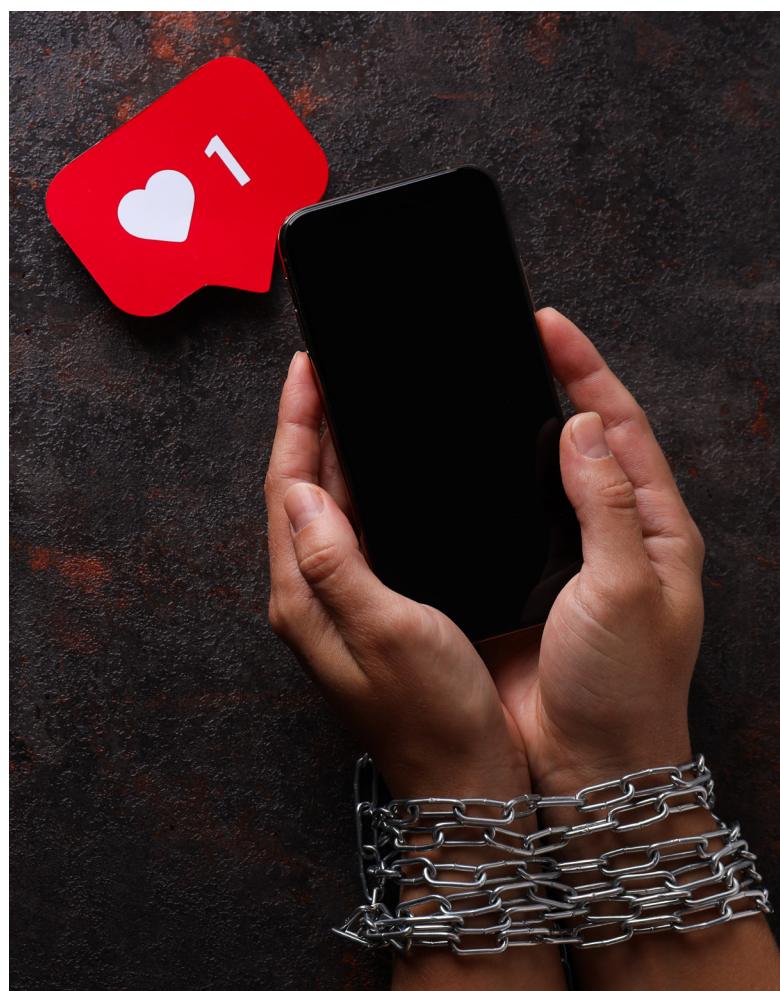
Mestra d'infantil i primària i presidenta de l'Associació de Mestres Rosa Sensat

Actualment, l'educació és un tema complex i ple de dificultats, amb moltes exigències, pocs recursos i poc reconeixement. Ens trobem en el punt de mira de tothom, observats amb mirades carregades de judici.

Dies enrere, una companya angoixada em comentava: “Voldria deixar la professió i dedicar-me a algun ofici on ningú sabés gaire què faig, per treure'm la pressió de les valoracions sobre el que faig bé i el que faig malament, m'esgota sentir-me així”. Les seves paraules em van fer reflexionar, vaig reconèixer que, avui en dia, sembla que tothom es creu amb el dret d'opinar sobre com hem de millorar i encara pitjor, ens sentim constantment criticats per les decisions que prenem com a mestres, fins i tot per coses que funcionen i representen bones pràctiques.

La complexitat de les aules i les males condicions laborals han generat un malestar generalitzat que es veu reflectit en les xarxes socials. Aquestes han esdevingut un abocador d'opinions mal expressades, sovint carregades de llenguatge agressiu, retrets i acusacions. La realitat és que sentir-se sobrepasat, no ser escoltat i no rebre respostes efectives per part de l'Administració genera una vulnerabilitat creixent que es porta al terreny personal. El context és perfectament apropiat per a la ideologia reaccionària que aprofita qualsevol crítica per encendre un foc de batalla ideològic, ideal per desorientar, confondre i sobretot, polaritzar.

La polarització suposa un triomf per a qui vol guanyar espai ideològic, mentre ens perdem en con-

frontacions sobre aspectes que haurien de ser tractats amb més profunditat les idees reaccionàries van avançant. En lloc de trobar solucions, estem ocupats defensant les nostres veritats i això és precisament el que necessita l'extrema dreta per construir el seu discurs i vendre receptes màgiques, ràpides i superficials a tot allò que preocupa.

Un concepte que s'utilitza sovint com a atac és “neoliberal”. S'està banalitzant i usant excessivament, de manera que qualsevol persona pot ser acusada de ser-ho i passa a formar part d'un bàndol que no ha escollit, etiquetada com a part dels que pretenen enfonsar el sistema a qualsevol preu. Ser “neoliberal”, en aquest context, respon només a una acusació gratuïta des d'un dels bàndols contraposats. Sense cap raó fonamentada, només per l'opinió d'un líder a les xarxes que ve acompanyada del suport incondicional d'un exèrcit de seguidors.

El que també és preocupant és veure com els mitjans de comunicació esdevenen còmplices d'aquesta dinàmica. No dubten a seleccionar els comentaris més incendiaris, les respostes més radicals o els personatges més grotescos per generar titulars que captin clics i interaccions, sovint a costa d'una informació poc rigorosa. Que els mitjans amplifiquin aquesta situació és totalment injustificable, hauríem de ser capaços d'aturar-los, plantar cara i negar-nos a fer declaracions davant d'aquells que permeten que es difonguin conceptes sense contrastar o que menyspreen la professionalitat sense cap evidència. Ens hem acostumat a convertir qualsevol cas personal, qualsevol situació concreta d'un veí o d'una comunitat petita, en una notícia que es generalitza a tot el sistema educatiu.

He parlat amb alguns periodistes i molts em reconeixen que res no es contrasta adequadament, però que donar veu a tothom és “democràtic”. Ai! Amb la democràcia hem topat! La democràcia on tot s'hi val, fins i tot la no democràcia. Les xarxes socials són també això, una àgora desordenada i mal gestionada on es parla en nom de la democràcia.

És clar que, en molts casos, el paper dels mitjans és només el de provocar, com si fossin un programa de premsa rosa, entre mètodes educatius i posicionaments extremistes.

Cada vegada més, proliferen comptes anònims creats per generar malestar i les xarxes es converteixen en un camp de batalla sense normes ni ètica. Els comptes anònims són una de les parts més preocupants d'aquest despropòsit. Sentint-se coberts pel vel de l'anonimat són capaços d'insultar sense escrúpols als companys de professió o fins i tot als alumnes. Quan llegeixo aquesta mena de comentaris em recorren calfreds de pensar que segurament al darrere hi ha professionals de l'educació que treballen amb criatures o adolescents. Sovint, aquests personatges viuen la professió amb amargor i odi per tot allò que els contradiu. Hauríem de ser un exemple de bon diàleg, escolta i debat obert, si no sabem fer-ho nosaltres, com podem ensenyar-ho als nostres

alumnes? Sigui quin sigui el nostre objectiu, saber escoltar i argumentar amb respecte hauria d'estar implícit en totes les accions del fer de mestre.

Ens polaritzem fins a l'absurd, atrinxerant-nos en discursos sense matisos, quan en realitat el món està ple de grisos que podrien apropiarnos. D'aquesta manera, el front reaccionari aconseguix el seu propòsit: alimentar-se del nostre malestar i guanyar adeptes que busquen solucions màgiques. Estic segura que analitzar els matisos ens faria arribar a punts en comú i seria el principi d'una manera d'entendre l'actual problemàtica amb molta més capacitat de canviar-la. Però creiem que reconèixer matisos comuns debilita el nostre posicionament i tendim a defugir de ser els vulnerables o els "perdedors" d'una guerra absurda.

Com podem afrontar tot això? Hem de desaparèixer d'aquest món virtual? Potser la millor opció és seguir-hi presents, no per caure en la provocació, sinó per oferir una alternativa. Hem de respondre amb arguments i demostrar que la superficialitat es pot combatre amb pensament crític. Això ens obliga a sortir de la nostra zona de confort i involucrar-nos activament en les converses, sense deixar-nos enverinar per l'odi i les acusacions gratuïtes. La nostra responsabilitat és evitar ser còmplices de la desinformació i la distorsió de la realitat i lluitar perquè la veritat, encara que complexa, s'imposi sobre la manipulació.

Encara em continuo fent preguntes: És aquest el terreny on podem marcar la diferència? O només alimentem la bèstia cada vegada que participem en aquest circ? I si, sense adonar-nos-en, també formem part d'aquesta tensió? Aquests interrogants encara pesen sobre la nostra capacitat de decidir com afrontar un escenari tan desordenat i ple de desafiaments. Potser la solució no és escapar-se, sinó prendre la responsabilitat de ser agents de canvi en aquest caos digital, amb la força del pensament crític i el màxim de profunditat possible en l'argument.

ESTIMA

ORGULL LGTBIQA+

L'AMOR ÉS AMOR

ESTIMA COM VULGUIS

L'AMOR NO TÉ GÈNERE

LA DIVERSITAT ÉS ENRIQUIDORA